

Γ'

ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΗΜΑΤΑ

Λόγον αγαθόν*

Ἵπ' αὐτὸν τὸν τίτλο [Ἰ Λόγον αγαθόν] εἶναι ιδιαίτερα γνωστὴ στὴν ἱστορία τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς μελοποιίας ἡ παντοῖα μελικὴ μεταχείριση τοῦ 44^{ου} ψαλμοῦ· τὸ θέμα μὲ ἀπασχόλησε παλαιότερα, κατὰ τὴ διαπραγμάτευση τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς μου [Ἰ Ὁ πολυέλεος στὴν βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ μελοποιία, Ἀθήναι 2003, σσ. 316-346]¹, ἐπιθυμῶ ὅμως νὰ τὸ ἐπαναφέρω ἐδῶ, ὡς πρωτόλειο σχεδιάσμα ἢ καὶ πρωτογενῆ συγκέντρωση ἐνὸς ἐξαιρετικὰ εὐρέος πηγαίου ὕλικου, μὲ στόχο μιὰ μελλοντικὴ συγκεντρωτικὴ ἔκδοση (μὲ παράλληλο πυκνὸ μουσικολογικὸ σχολιασμό) ὄλων τῶν διαχρονικὰ ὑφιστάμενων μουσικῶν κειμένων τῶν ἐπὶ τοῦ 44^{ου} ψαλμοῦ μελοποιήσεων.

Προοιμιακά, θὰ συμπυκνώσω στὴ συνέχεια τὰ ἀρμόδια ἱστορικο-μουσικολογικὰ δεδομένα (ἐπικαιροποιημένα ὅμως καὶ διευρυμένα), ἐνῶ στὸ δεῦτερο μέρος τοῦ παρόντος κειμένου θὰ ἐξειδικεύσω περαιτέρω τὸν λόγο πάνω σὲ συγκεκριμένη ἀνάλογη σύνθεση:

1

Ὁ 44^{ος} ψαλμός, στὸν ὁποῖο ἀνέκαθεν ἀναγνωρίζονταν «θεομητορικὲς προτυπώσεις», προφητικὴ περιγραφή τοῦ προσώπου τῆς Θεοτόκου, ἀπαρτίζεται ἀπὸ 18 στίχους, τοὺς ἐξῆς:

1. *Εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων τοῖς υἱοῖς Κορὲ εἰς σύνεσιν· ὧδὴ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ.*
2. *Ἐξηρεύσατο ἡ καρδία μου λόγον αγαθόν, λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ, ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου.*

* Τὸ παρὸν κείμενο ἀφιερώνεται στοὺς ἀγαπητοὺς μου φοιτητὲς Γκιώνη Ἐβίτα, Καθαρόπουλο Δημήτρη, Κιοσκέρογλου Σοφία, Κοντογιάννη Μαρία, Μοδέστου Χρίστο, Καραθανάση Χριστίνα, Σιάμπαλια Σοφία, Ταμπουρατζῆ Φώτη καὶ Τύμπα Πολύκαρπο, πὺ μαζὶ δουλέψαμε ἓνα τμήμα του κατὰ τὸ χειμερινὸ ἐξάμηνο τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 2013-2014, στὸ πλαίσιο τοῦ προπτυχιακοῦ μαθήματος τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν *Βυζαντινὴ καὶ Μεταβυζαντινὴ Μελοποιία*.

1. Πρβλ. καὶ Ἀχιλλέως Γ. Χαλδαιάκη, «Ἀπὸ τὸ τυπικὸ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου: Ἡ ἐπιβολὴ ἐξωψαλμικῶν ποιητικῶν κειμένων στὸν ψαλμὸ τοῦ πολυελέου», *Πολυφωνία* 11 (2007), σσ. 66-88. Idem, “From the Ritual of the Matins Service: The insertion of poetic texts in the chant of the Polyeleos”, *Musicology. Journal of the Institute of Musicology of the Serbian Academy of Sciences and Arts* 11 (2011), pp. 75-101. Τοῦ ἴδιου, «Ἐκλογή-Ἐκλογές», *Μεγάλῃ Ὁρθόδοξῃ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ* 6 (2012), σσ. 509-510.

3. Ὠραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἐξεχύθη χάρις ἐν χεῖλεσί σου· διὰ τοῦτο εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα.
4. Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ, τῇ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου.
5. Καὶ ἔντεινον καὶ κατευοδοῦ καὶ βασιλεύε ἔνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης, καὶ ὀδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιὰ σου.
6. Τὰ βέλη σου ἠκονημένα, δυνατέ, —λαοὶ ὑποκάτω σου πεσοῦνται— ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως.
7. Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτητος ἢ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου.
8. Ἥγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.
9. Σμύρνα καὶ στακτὴ καὶ κασία ἀπὸ τῶν ἱματίων σου ἀπὸ βάρων ἐλεφαντίνων, ἐξ ὧν εὐφρανάν σε.
10. Θυγατέρες βασιλέων ἐν τῇ τιμῇ σου· παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ διαχρύσω περιβεβλημένη, πεποικιλμένη.
11. Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου·
12. καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου, ὅτι αὐτὸς ἐστι Κύριός σου,
13. καὶ προσκυνήσεις αὐτῷ· καὶ θυγάτηρ Τύρου ἐν δώροις· τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ.
14. Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένη, πεποικιλμένη.
15. Ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς, αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονται σοι.
16. Ἀπενεχθήσονται ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει, ἀχθήσονται εἰς ναὸν βασιλέως.
17. Ἄντι τῶν πατέρων σου ἐγενήθησαν οἱ υἱοί σου· καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.
18. Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονται σοι εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Κατὰ τὴν ἱστορία τῆς διαχρονικῆς μελοποίησής του διαμορφώνονται δύο τάσεις: Σύμφωνα μὲ τὴν πρώτη, πού εἶναι καὶ ἡ ἀρχαιότερη καὶ γνωρίζεται εὐκρινῶς ἀπὸ τὶς βυζαντινὲς κυρίως συνθέσεις ἀντιφώνων, ψαλλόμενων πάντοτε κατὰ τὶς ἐορτὲς τῆς Θεοτόκου, μελιζέται τὸ σύνολο σχεδὸν τῶν στίχων τοῦ ψαλμοῦ (ἐκτός, βέβαια, τοῦ 1^{ου} στίχου, δηλαδὴ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ψαλμοῦ, ἢ ὅποια προφανῶς δὲν μελοποιεῖται). Στὸ σύνολο τῆς χειρόγραφης παράδοσης ὅλων τῶν ἐπισημανθεισῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος ψαλμοῦ συνθέσεων τηρεῖται ἡ τακτικὴ τοῦ «προοιμιασμοῦ» τους, τοῦ ἐν λόγῳ προοιμίου διαμορφουμένου ἀπὸ τὸ ἀκροτελεύτιο τμήμα τοῦ πρώτου ἡμιστίχιου τοῦ 2^{ου} στίχου, μὲ τὴν προσθήκη καὶ τοῦ ἐφυμνίου ἀλληλουῖα· ἔτσι προκύπτει ὁ ἐν λόγῳ τίτλος [: Λόγον ἀγαθόν· ἀλληλουῖα], μέσῳ τοῦ ὁποίου καὶ χαρακτηρίζονται καθολικὰ ὅλες οἱ διαχρονικὰ καταγεγραμμένες σχετικὲς συνθέσεις. Μερικὲς ἀκόμη μορφολογικὲς παρατηρήσεις: τὸ ἐν λόγῳ ἐφύμνιο (ἀλληλουῖα) ἀνακλᾶται ἐπίσης στὸ τέλος ὅλων τῶν μελοποιημένων στίχων τοῦ παρόντος ψαλμοῦ· ἀκόμη, σύμφωνα μὲ κοινὴ γιὰ ὅλες τὶς βυζαντινὲς συνθέσεις τακτικὴ, οἱ προϋφιστάμενοι στίχοι τοῦ 44^{ου} ψαλμοῦ κατὰ κανόνα «διχοτομοῦνται» ἢ «τριχοτομοῦνται» κατὰ τὴ μελικὴ μεταχείρισή τους, ἐνῶ δὲν σπανίζουν καὶ οἱ περιπτώσεις περαιτέρω κατάτμησής τους σὲ τέσσαρα τμήματα· γιὰ παράδειγμα, ἀπὸ τὸν 2^ο στίχο (Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν, λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ, ἢ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου) προκύπτουν συνήθως 4 ἐπιμέρους στίχοι, ὡς ἀκολούθως:

- Λόγον αγαθόν· ἀλληλούια· ἐξηρεύσατο ἡ καρδία μου λόγον αγαθόν· ἀλληλούια
- Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ· ἀλληλούια
- Ἦ γλώσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου· ἀλληλούια.
- Γραμματέως ὀξυγράφου· ἀλληλούια.

Παρομοίως, ἀπὸ τὸν 5^ο στίχο (*Καὶ ἔντεινον καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε ἔνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης, καὶ ὀδηγήσει σε θαυμαστῶς ἢ δεξιὰ σου*) προκύπτουν συνήθως 5 στίχοι, ὡς ἀκολούθως:

- Καὶ ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε· ἀλληλούια.
- Καὶ βασίλευε· ἀλληλούια.
- Ἐνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης· ἀλληλούια.
- Καὶ ὀδηγήσει σε θαυμαστῶς ἢ δεξιὰ σου· ἀλληλούια.
- Ἦ δεξιὰ σου· ἀλληλούια.

Ἐνάλογη ἐκτεταμένη κατάτμηση ὑφίστανται συνήθως τὸ δεύτερο ἡμιστίχιο τοῦ 3^{ου} στίχου (*Ἐξεχύθη χάρις ἐν χεῖλεσί σου*), τὸ τρίτο ἡμιστίχιο τοῦ 8^{ου} στίχου (*Ἐλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου*), τὸ πρῶτο ἡμιστίχιο τοῦ 9^{ου} στίχου (*Σμύρνα καὶ στακτὴ καὶ κασία ἀπὸ τῶν ἱματίων σου*), τὸ δεύτερο ἡμιστίχιο τοῦ 10^{ου} στίχου (*Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου*), τὸ πρῶτο ἡμιστίχιο τοῦ 11^{ου} στίχου (*Ἄκουσον θύγατερ καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου*) καὶ τὸ πρῶτο ἡμιστίχιο τοῦ τελευταίου στίχου τοῦ ψαλμοῦ (*Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματος σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ*)· οἱ ὑπόλοιποι στίχοι διαχωρίζονται σὲ 2 (βλ. πρόχειρα τοὺς στίχους ὑπ' ἀριθμὸν 4, 14, 16) ἢ σὲ 3 (βλ. πρόχειρα τοὺς στίχους ὑπ' ἀριθμὸν 3, 8, 10) μελοποιημένους στίχους· σύμφωνα μὲ τὴν παραπάνω τακτικὴ μελοποιοῦνται ὅλοι σχεδὸν οἱ στίχοι τοῦ 44^{ου} ψαλμοῦ· ὡστόσο, ἐπισημαίνονται καὶ ὀρισμένα τμήματα στίχων [γιὰ παράδειγμα, τὸ πρῶτο καὶ τρίτο ἡμιστίχιο τοῦ 6^{ου} στίχου (*Τὰ βέλη σου ἠκονημένα, δυνατὴ καὶ Ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν του βασιλέως*), τὸ δεύτερο ἡμιστίχιο τοῦ 7^{ου} στίχου (*Ράβδος δυνάμεως ἢ ράβδος τῆς βασιλείας σου*), τὸ δεύτερο ἡμιστίχιο τοῦ 12^{ου} στίχου (*Ὅτι αὐτός ἐστι Κύριός σου*), τὸ πρῶτο ἡμιστίχιο τοῦ 13^{ου} στίχου (*Καὶ προσκυνήσεις αὐτῷ· καὶ θυγάτηρ Τύρου ἐν δώροις*), τὸ δεύτερο ἡμιστίχιο τοῦ 15^{ου} στίχου (*Αἶ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονται σοι*) καὶ τὸ δεύτερο ἡμιστίχιο τοῦ 18^{ου} στίχου (*Διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονται σοι εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος*)], τὰ ὁποῖα συστηματικὰ δὲν μελοποιοῦνται· ἀμελοποίητος παραμένει συνήθως καὶ πλήρης ὁ 17^{ος} στίχος (*Ἐντὶ τῶν πατέρων σου ἐγενήθησαν οἱ υἱοὶ σου· καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν*).

Οἱ κυριότερες συνθέσεις τῆς βυζαντινῆς περιόδου, μελοποιημένες κατὰ τὴν παραπάνω μορφολογικὴ ἀρχή, ὅσες τουλάχιστον ἔχουν ὡς τώρα ἐντοπισθεῖ, εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

14^{ος} αἰώνας

❖ Ἀντίφωνα, ψαλλόμενα εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἤχος α'.

Παραδίδονται κυρίως κάτω ἀπὸ τὴν ἀκόλουθη χαρακτηριστικὴ ἀναγραφὴ: Ἀντίφωνα, ψαλλόμενα εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου· ἤχος α' Λόγον αγαθόν (ΕΒΕ 2456, φφ. 86^τ-90^ν. ΕΒΕ 2401, φφ. 136^τ-139^ν. Ἰβήρων 1202, φφ. 88^τ-93^ν. Πρβλ. Ἰβήρων 987, φφ. 168^τ-171^τ. Ἰβήρων 1250, φφ. 140^τ-143^τ. Ἰβήρων 949, φφ. 71^τ-72^ν. Πρ. Ἡλιοῦ Ὑδρας 597, φφ. 140^ν-144^τ: Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγίῳ καὶ μερικῶν ἀντιφώνων· καὶ τὰ μὲν παρόντα ἀντίφωνα ψάλλονται εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου· ἤχος α' Λό-

γον αγαθόν. Τιμ. Προδρόμου Βεροίας 1, σσ. 409-416: Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγίῳ καὶ μερικῶν ἀντιφώνων· καὶ τὰ μὲν παρόντα ψάλλονται εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, ποιήματα διαφόρων ποιητῶν, τὸ παρόν ἐστὶ ποίημα κυρίου Γρηγορίου δομεστίκου· ἤχος α' Λόγον αγαθόν. Ἰβήρων 974, φφ. 148^r-151^r: Ἔτερον ἀντίφωνον, ψαλλόμενον εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ποίημα τοῦ δομεστίκου κύρ Γρηγορίου τοῦ Γλυκέος· ἤχος α' Λόγον αγαθόν. EBE 2406, φφ. 112^v-116^v. EBE 2622, φφ. 253^r-258^r: Ἀντίφωνον, ψαλλόμενον εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ποίημα διαφόρων ποιητῶν· ἤχος α' ὁ δομεστικός Λόγον αγαθόν. Λειμῶνος 238, φφ. 148^v-151^r. Γρηγορίου 5, φφ. 128^r-131^r. Δοχειαρίου 337, φφ. 144^r-147^v: Ἀντίφωνα ἕτερα, εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, ποιήματα διαφόρων ποιητῶν· ἤχος α' Λόγον αγαθόν. Ξηροποτάμου 307, φφ. 170^r-172^v: Τὰ παρόντα ψάλλονται εἰς τὰς ἀγίας ἐορτὰς τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, παρὰ διαφόρων ποιητῶν· ἤχος α' Λόγον αγαθόν) — Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγίῳ καὶ μερικῶν ἀντιφώνων, ποιηθέντων παρὰ διαφόρων ποιητῶν, ἀρχεται ὁ πρῶτος χορός· ἤχος α' Λόγον αγαθόν (Ἀγ. Στεφάνου Μετεώρων 127, φφ. 93^r-105^v. NKs 2747,2^o, φφ. 63^r-64^v. Πρβλ. Κουτλουμουσίου 457, φφ. 186^r-192^r: Ἔτερα ἀντίφωνα, ψαλλόμενα εἰς ἕνα πρῶτον, ποιηθέντα παρὰ διαφόρων ποιητῶν· ἤχος α' Λόγον αγαθόν) — Ἀντίφωνα, ἤτοι ἀλλάγματα, ψαλλόμενα εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς μεγάλας δεσποτικὰς ἐορτὰς, ποιήματα δὲ διαφόρων ποιητῶν· ἤχος α' Λόγον αγαθόν (Φιλοθέου 122, φφ. 108^v-118^r. Ἰβήρων 973, φφ. 150^r-158^r. Πρβλ. Κωνσταμονίτου 86, φφ. 184^v-191^r: Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγίῳ τῶν ἀντιφώνων, ψαλλόμενα, ἤτοι ἀλλάγματα εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς μεγάλας δεσποτικὰς ἐορτὰς, ποίημα δὲ διαφόρων ποιητῶν, ὁ δομεστικός ἀπὸ χοροῦ· ἤχος α' Λόγον αγαθόν Ἰβήρων 1120, φφ. 353^r-360^r: Ἀντίφωνον, ψαλλόμενον εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ εἰς τὰς δεσποτικὰς ἐορτὰς, ὁ δομεστικός ἀπ' ἔξω· ἤχος α' Λόγον αγαθόν. EBE 899, φφ. 79^v-85^r: Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγίῳ τῶν ἀντιφώνων, ποιηθέντων παρὰ διαφόρων ποιητῶν, παλαιῶν τε καὶ νέων ἀντίφωνον, ψαλλόμενον εἰς δεσποτικὰς ἐορτὰς καὶ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον· ἤχος πρῶτος Λόγον αγαθόν. Βλ. καὶ Κουτλουμουσίου 399, φφ. 65^r-69^v: Ἀρχονται ἐνταῦθα τὰ ἀντίφωνα, εἰς ἕνα α', ψαλμὸν τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἀγίου, οὗ ἡ μνήμη τελεῖται, ἡ ἐορτὴ δεσποτικὴ· πρόλογος ἔξω παρὰ τοῦ δομεστίκου· ἤχος α' Λόγον αγαθόν, ἀλληλουία· οἱ ὅλοι· ἤχος α' Ἐξηρεύξατο ἡ καρδιά μου). Ἀποτελοῦνται, ὅπως καταφαίνεται καὶ ἀπὸ τῆς προεκτεθεισῆς ἀρκτικῆς ἀναγραφῆς, «ἐκ ποιημάτων διαφόρων ποιητῶν, παλαιῶν τε καὶ νέων»: εἰδικότερα, οἱ μνημονευόμενοι μελουργοὶ τῶν ἐπιμέρους στίχων τῶν ἐν λόγῳ ἀντιφώνων εἶναι κατὰ κύριο λόγο οἱ: Γρηγόριος Γλυκὺς ὁ δομεστικός τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, Ἀνδρέας Σιγηρός, Ἰωάννης Βατάτζης, Ξένος Κορώνης, Ἰωάννης Κουκουζέλης· δευτερευόντως, ἐπίσης, καὶ οἱ: Ἰωάννης Γλυκὺς, Νικηφόρος Ἠθικός, Γεώργιος Πανάρετος, Γεώργιος Σγουρόπουλος, Γεώργιος Κοντοπετρῆς, Κωνσταντῖνος Γαβρᾶς, Μιχαὴλ Κουκουλάς· ἐντελῶς σποραδικὰ ἀπαντοῦν καὶ μεμονωμένες συνθέσεις ἄλλων μελουργῶν, γιὰ παράδειγμα τῶν: Ἀνανίου, Ἀθανασίου μοναχοῦ ἢ τοῦ μοναχοῦ Λογγίνου. Ἡ σύνθεση (συγκεκριμένα 18 στίχοι τῆς, κατὰ τὴ μορφή δηλαδὴ τοῦ ἀποκρυσταλλώνεται στοὺς κατὰ τοὺς 17° καὶ 18° αἰῶνες χρονολογούμενους μουσικοὺς κώδικες) ἔχει ἐξηγηθεῖ στὴν νέα μέθοδο ἀναλυτικῆς σημειογραφίας ἀπὸ τὸν διδάσκαλο Χουρμούζιο τὸν Χαρτοφύλακα [βλ. στὸν ἰδιόγραφό του κώδικα ΜΠΤ 704, φφ. 122^v-129^r, ὅπου καὶ ἀνθολογεῖται ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἀναγραφὴ: *Εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, διαφόρων ποιητῶν· ἤχος α' Πα Λόγον αγαθόν*].

15^{ος} αἰώνας

❖ Λόγον ἀγαθόν, Ἡσαΐα ἱερομονάχου τοῦ Σέρβου, ἤχος α΄.

Παραδίδεται (σερβιστί) στὸν κώδικα ΕΒΕ 928, φφ. 64^τ-67^ν, συναπτῶς τῶν δύο πρώτων στάσεων τοῦ σερβικοῦ πολυελέου Ἡσαΐα ἱερομονάχου τοῦ Σέρβου. Στὴ σχετικὴ ἀρκτικὴ ἀναγραφή (σερβιστί βέβαια γραμμμένη) οὐδὲν περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ μελουργοῦ τῆς σύνθεσης διευκρινίζεται· ὡστόσο, στοὺς ἀμέσως ἐπόμενους 9 στίχους τοῦ ποιήματος (καταχωρισμένους στὰ φφ. 64^τ-66^ν τοῦ κώδικα), προτάσσεται –ἐλληνιστὶ μάλιστα γραμμμένη– ἡ χαρακτηριστικὴ διευκρίνηση: *Τοῦ αὐτοῦ*. Ἡ πρὸς τὰ προηγθέντα φύλλα τοῦ κώδικα σχετικὴ διερεύνηση (γιὰ τὸν εἰδικότερο προσδιορισμὸ τῆς ταυτότητος τοῦ –ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω διατύπωση– ὑποκρυπτόμενου μελουργοῦ) μᾶς ὀδηγεῖ σταδιακὰ (πέρα τῆς παραπάνω ἐπισημανθείσας ὀφθαλμοφανοῦς διαπίστωσης, δηλαδὴ τῆς πρὸ τοῦ ἐν λόγῳ ποιήματος ἀνθολόγησης δύο –σαφῶς μαρτυρημένων ὡς μελῶν τοῦ Ἡσαΐα– συνθέσεων) στὶς ἐπόμενες ὁμοειδεῖς ἀναγραφές: *Τοῦ αὐτοῦ* (φφ. 39^τ, 40^ν, 42^τ, 50^τ, 54^ν, 56^τ, 57^τ, 57^ν, 58^τ, 60^ν, 63^ν), *Τοῦ αὐτοῦ Σέρβου* (φφ. 59^τ, 61^τ, 63^τ), *Σέρβου* (φ. 61^τ), *Σέρβικον τοῦ αὐτοῦ* (φφ. 57^τ, 58^τ, 59^τ)· καί, τέλος, στὴν ἀναλυτικὴ ρουμπρίκα τοῦ φ. 36^τ, ὅπου δίδεται πλῆρες τὸ ὄνομα τοῦ ἐν λόγῳ μελουργοῦ, ὡς ἀκολούθως: *...ποίημα ἱερομονάχου Ἡσαΐου τοῦ Σέρβου*. Τὰ προσημειωθέντα συνιστοῦν, φρονοῦμε, ἰσχυρότατες ἐνδείξεις ὥστε πλήρης ἡ παρούσα σύνθεση [καὶ ὄχι μόνον οἱ μνημονευθέντες στίχοι ποὺ φέρουν τὴν ἐνδειξὴ *Τοῦ αὐτοῦ*] νὰ ἀποδοθεῖ στὸν ἱερομόναχο Ἡσαΐα τὸν Σέρβο. Ὅπως προσημειώθηκε, ἡ σύνθεση παραδίδεται σερβιστί· μόνον στὸν 1^ο στίχο διακρίνεται (ἀπὸ τὸ ὄγδοο, συγκεκριμένα, σημάδι καὶ ἐντεῦθεν) τμῆμα τοῦ ψαλμικοῦ στίχου, Λόγον ἀγαθόν, ἐλληνιστὶ γραμμμένο. Ὁμοίως, τόσο στὸν 1^ο ὅσο καὶ σὲ ὀρισμένους ἄλλους στίχους τοῦ ποιήματος [αἰφνης τοὺς 2^ο (φ. 64^τ), 3^ο (φ. 64^ν), 4^ο (φ. 65^τ), 6^ο (φ. 65^ν) καὶ 7^ο (φ. 66^τ)], διακρίνονται σποραδικὰ οἱ ἐπιβαλλόμενοι δοξολογικοὶ (θεοτοκιοὶ καὶ τριαδικοὶ) ἐξωψαλμικοὶ στίχοι ἢ καὶ τὸ ληκτικὸ ἐφύμνιο ἀλληλούια, κατὰ «δίγλωσση» τακτικὴ γραμμμένα. Συνολικὰ ἡ σύνθεση ἀπαρτίζεται ἀπὸ 17 στίχους.

16^{ος} αἰώνας

❖ Λόγον ἀγαθόν, Ἀντωνίου Ἐπισκοποπούλου, ἤχος α΄.

Παραδίδεται στὸν κώδικα Κουτλουμουσίου 448, φφ. 39^ν-43^τ, ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἀναγραφή: *Πόνος κύρ Ἀντωνίου καὶ μέλος α΄ ψάλτου· κύριος πρῶτος δ΄φωνος Λόγον ἀγαθόν*.

❖ Λόγον ἀγαθόν, Βενεδίκτου Ἐπισκοποπούλου, ἤχος α΄.

Παραδίδεται στὸν κώδικα Κουτλουμουσίου 448, φφ. 34^τ-35^τ (κατὰ αὐτόγραφη, μᾶλλον, καταγραφὴ, περὶ τὸ 1600), ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἀναγραφή: *Κύρ Βενεδίκτου Ἐπισκοποπούλου· ἤχος α΄ Λόγον ἀγαθόν*. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 7 μόνον στίχους.

17^{ος} αἰώνας

❖ Λόγον ἀγαθόν, Κοσμά μοναχοῦ τοῦ Βαράνη, ἤχος πλ. α΄

Παραδίδεται στοὺς κώδικες Πάδοβας 1137, φφ. 43^τ-48^τ (αὐτόγραφη καταγραφὴ) καὶ Πάδοβας 1140, φφ. 90^τ-91^τ, ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἀναγραφή: *Ψαλμός μδ΄, ὡδὴ ὑπὲρ τοῦ ἡγαπημένου, ποίημα ἐμοῦ Κοσμά μοναχοῦ τοῦ Βαράνη· [ἤχος] πλ. α΄ Λόγον ἀγαθόν*.

Ἡ δεύτερη (καὶ νεότερη) τάση στὴν ἱστορία τῆς διαχρονικῆς μελοποίησης τοῦ 44^{ου} ψαλμοῦ καθιερῶνεται κατὰ τοὺς 18^ο καὶ 19^ο κυρίως αἰῶνες· σύμφωνα μ' αὐτὴν μερίζονται ὀρισμένοι μόνον –κατ' ἐκλογήν– στίχοι τοῦ 44^{ου} ψαλμοῦ. Συγκεκριμένα, ἐπιλέγονται οἱ 5 πρῶτοι στίχοι (ἐξαιρέσει τοῦ τρίτου ἡμιστίχιου τοῦ 5^{ου} στίχου *Καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἢ δεξιά σου*), τὰ δύο τελευταῖα ἡμιστίχια τῶν 8^{ου} καὶ 10^{ου} στίχων, ὁ 11^{ος} στίχος, τὸ δεύτερο ἡμιστίχιο τοῦ 13^{ου} στίχου καὶ τὸ πρῶτο ἡμιστίχιο τοῦ 18^{ου} στίχου. Αὐτὴ ἡ συστηματικὴ ἐπιλογή ὀρισμένων μόνον στίχων τοῦ ψαλμοῦ δημιουργεῖ προφανέστατα καὶ τὸν χαρακτηρισμὸ ἐκλογή (ποὺ ἐνίοτε δηλώνεται καὶ περιφραστικά, μέσω τοῦ προσδιορισμοῦ *Στίχοι ἐκ τοῦ μδ' ψαλμοῦ*), χαρακτηρισμὸ ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὶς πλεῖστες τῶν συνθέσεων ποὺ μελοποιήθηκαν κατὰ τὴν ἐν λόγω χρονικὴ περίοδο. Ὅλοι οἱ ἐπισημανθέντες στίχοι διχοτομοῦνται (σὲ σύγκριση μὲ τὴν ἀρχικὰ ὑφιστάμενη μορφή τους) κι ἔτσι οἱ τελικὰ διαμορφούμενες συνθέσεις ἀποτελοῦνται ὅλες ἀπὸ 18 καὶ πάλι στίχους. Τὸ ἰδιαίτερα ἀξιοσημείωτο στοιχεῖο τῆς δομῆς κάθε στίχου εἶναι ἐδῶ τὸ βραχὺ ἐξωψαλμικὸ θεοτοκίο ἐγκώμιο ποὺ ἐπιβάλλεται στὸ τέλος τοῦ ψαλμικοῦ κειμένου καὶ πρὶν τὸ κοινὸ ληκτικὸ ἐφύμνιο ἀλληλοῦια. Πρῶτο σχετικὸ ποίημα αὐτῆς τῆς τάσης εἶναι ἡ σύνθεση τοῦ μελωδοῦ Πέτρου τοῦ Μπερεκέτη, μὲ τὴν ὁποία καὶ καθιερῶνεται (τόσο ὡς πρὸς τὴν ἐπιλογή συγκεκριμένων στίχων τοῦ 44^{ου} ψαλμοῦ ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπιβολὴ σὲ καθένα τῶν ἐκλεγμένων στίχων ἐξωψαλμικῶν θεοτοκίων ἐγκωμίων) ὁ ἐν γένει τύπος τῶν ποιούμενων στὴ συνέχεια ὁμοειδῶν συνθέσεων. Ἴδου πῶς διαμορφώνεται ἡ δομὴ αὐτοῦ τοῦ τύπου τῶν θεοτοκίων ἐκλογῶν:

1. Λόγον ἀγαθόν· ἀλληλοῦια. Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν.
Χαῖρε, παντάνασσα πανύμνητε, μήτηρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· ἀλληλοῦια.
2. Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ.
Χαῖρε, βασίλισσα τῶν ἀγγέλων, δέσποινα τοῦ κόσμου· ἀλληλοῦια.
3. Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου.
Χαῖρε, τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα, πατριαρχῶν ἢ δόξα· ἀλληλοῦια.
4. Ὁραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.
Χαῖρε, ἀγνή παρθένε, θεόνυμφε δέσποινα· ἀλληλοῦια.
5. Ἐξεχύθη χάρις ἐν χεῖλεσί σου.
Χαῖρε, ἄσπιλε, ἀμόλυντε, ἄφθορε, Παναγία· ἀλληλοῦια.
6. Διὰ τοῦτο εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα.
Χαῖρε, ἡ τῶν ἀπηλπισμένων ἡ ἐλπίς καὶ τῶν πολεμουμένων βοήθεια· ἀλληλοῦια.
7. Περίζωσαι τὴν ῥομφαίάν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ.
Χαῖρε, κεχαριτωμένη, μετὰ σοῦ ὁ Κύριος καὶ διὰ σοῦ μεθ' ἡμῶν· ἀλληλοῦια.
8. Τῇ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου.
Χαῖρε, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου· ἀλληλοῦια.
9. Καὶ ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε.
Χαῖρε, παρθένε Θεοτόκε, ἐν γυναιξὶν εὐλογημένη· ἀλληλοῦια.
10. Ἐνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης.
Χαῖρε, Μαρία, κυρία πάντων ἡμῶν, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, τῶν δυνάμεων· ἀλληλοῦια.
11. Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου.
Χαῖρε, θρόνε πυρίμορφε, τῶν τετραμόρφων ὑπερνεδοξοτέρα· ἀλληλοῦια.
12. Ἐλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.
Χαῖρε, Μαρία, κυρία πάντων ἡμῶν, χαῖρε, μήτηρ τῆς ζωῆς· ἀλληλοῦια.
13. Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου.
Χαῖρε, ὑπερευλογημένη, ὑπερδεδοξασμένη· ἀλληλοῦια.

14. Περιβεβλημένη, πεποικιλμένη.
Χαίρε, ἄχραντε Θεοτόκε, ὅτι Σωτήρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν: ἀλληλούια.
15. Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου.
Χαίρε, παράδεισε ἀγιώτατε, χαίρε, νύμφη ἀνύμφευτε: ἀλληλούια.
16. Καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου.
Χαίρε, Ἁγία ἀγίων μείζων, χαίρε, νύμφη ἀνύμφευτε: ἀλληλούια.
17. Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ.
Παναγία παρθένε, ἐπάκουσον τῆς φωνῆς τοῦ ἀχρείου ἰκέτου σου, στεναγμούς τῆς καρδίας προσφέρειν σοι ἀενάως εὐδώσον, δέσποινα: ἀλληλούια.
18. Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ.
Παναγία παρθένε, θεόνυμφε, τὴν οἰκτρὰν λειτουργίαν μου πρόσδεξαι, καὶ Θεῷ τῷ εὐσπλάγγνῳ προσάγαγε, ὅπως χαίρων δοξάζω, πανάμωμε: ἀλληλούια.

Νὰ σημειωθεῖ μόνον ὅτι ἡ «προϊστορία» τῶν παραπάνω ἐξωψαλμικῶν θεοτοκίων κειμένων εἶναι παλαιότερη: ξεκινᾷ ἤδη ἀπὸ τῆ βυζαντινῆ περίοδο, ὅπου π.χ στὴν ἐνότητα τῶν προμνημονευθέντων ἀντιφώνων «εἰς τὰς ἑορτὰς τῆς Θεοτόκου» ἀπαντᾷ ἕνας στίχος «εἰς τὸν *Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου*» (βλ. αἴφνης EBE 899, φ. 83^v) ποῦ διαφοροποιεῖται τῶν ὑπολοίπων, ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο τοῦ ψαλμικοῦ κειμένου (καθότι εἶναι εἰλημμένος ἀπὸ τὸν ψαλμὸ 95, στίχ. 2: *Εὐαγγελίσεθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ*) ἀλλὰ κυρίως ὡς πρὸς τὴν ὄλη δομὴ του (ἀφοῦ στὸ τέλος του ἐντοπίζεται ἀνάλογο ἐξωψαλμικὸ θεοτοκίον ἐγκώμιο [: *Χαίρε, κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ*], ἀρμόδιο γιὰ τὴ συγκεκριμένη ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ): ἐδῶ ἀνιχνεύεται «προδρομικά» ἡ ἰδέα τῆς κατὰ τὴν παροῦσα χρονικὴ περίοδο εὐρέως πλέον χρησιμοποιούμενης τακτικῆς. Καὶ στὴν κατὰ τὸν 15^ο αἰῶνα προμνημονευθεῖσα σύνθεσις Ἡσαΐα τοῦ Σέρβου τὸ ἴδιο θεοτοκίον ἐγκώμιο (*Χαίρε, κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ*) ἐπιβάλλεται στὸ τέλος τῶν 2 πρώτων στίχων τῆς σύνθεσης, ἐνῶ καὶ στοὺς ἐπόμενους στίχους ἐντοπίζονται ἐπίσης ὁμοειδῆ ἐγκώμια [ὅπως: *Χαίρε, Θεοτόκε παρθένε, χαίρε, μήτηρ τοῦ Θεοῦ, χαίρε, εὐλογημένη Μαρία, ὅτι Σωτήρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν* (στὸν 3^ο στίχο, βλ. EBE 928, φ. 64^v) καὶ *Χαίρε, νύμφη ἀνύμφευτε, χαίρε, μήτηρ τῆς ζωῆς, χαίρε, ἀγνή παρθένε Μαρία, χαίρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σου* (στὸν 4^ο στίχο, βλ. EBE 928, φ. 65^r): νὰ παρατηρηθεῖ ἀκόμη ὅτι στὴν ἴδια σύνθεσις ἐπιβάλλονται στὸ τέλος ὀρισμένων στίχων –κατὰ ἅπαξ ἀπαντῶσα (γιὰ σύνθεσις ἐκ προοιμίου ἀναφερόμενη στὴν Θεοτόκο) τακτικῆ– καὶ ἀντίστοιχα τριαδικὰ ἐξωψαλμικά κείμενα: συγκεκριμένα, στὸν 6^ο στίχο (EBE 928, φ. 65^v): *Δόξα σοι, πάτερ ἀγέννητε, δόξα σοι, υἱὲ γεννητέ, δόξα σοι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, δόξα σοι, Τριάς ἅγια, δόξα σοι, ὁ Θεός, ἀλληλούια*: καὶ στὸν 7^ο στίχο (EBE 928, φ. 66^r): *Ἄσωμεν, Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, βοῶντες, ἀλληλούια*]. Ἐπαναλαμβάνεται πάντως ὅτι ἡ παραπάνω περιγραφεῖσα δομὴ τῶν κατὰ τὴν παροῦσα χρονικὴ περίοδο συνθέσεων ὀφείλει ἀποκλειστικὰ τὴ γένεση καὶ διαμόρφωσή της στὴν ἐξέχουσα μουσικὴ φυσιογνωμία Πέτρου τοῦ Μπερεκέτη: κατ' αὐτὴ τὴ μορφολογικὴ δομὴ μελοποιοῦνται ὅλες οἱ ἐφεξῆς σχετικὲς συνθέσεις, οἱ κυριότερες τῶν ὁποίων καὶ περιγράφονται συνοπτικὰ στὴ συνέχεια:

18^{ος} αἰώνας

❖ Λόγον αγαθόν, Πέτρου Μπερεκέτη, ἤχος δ'.

Παραδίδεται κάτω ἀπὸ τὶς ἀκόλουθες χαρακτηριστικὲς ἀναγραφές: *Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὰς ἑορτὰς τῆς Κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, κυρίου Πέτρου Μπερεκέτη ἤχος δ' Λόγον αγαθόν* (Ἰβήρων 1126, φφ. 168^v-175^v. Πρβλ. Ἰβήρων 1017, σσ. 169-185: *Ἐκλογή*

ἐκ τοῦ ψαλτῆρος τοῦ προφητάνακτος Δαβίδ, ψαλλομένη εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, ποίημα κῦρ Πέτρου τοῦ Μπερεκέτη ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν) — Ἐκλογή τῆς Θεοτόκου, ἣτις ἐκαλλωπίσθη παρὰ κυρίου Πέτρου Μπερεκέτη, ψάλλεται δὲ μετὰ τὸν πολυέλεον ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν (Ἐηροποτάμου 312, φφ. 121^v-126^v. Ἐηροποτάμου 368, φφ. 144^r-149^v. Πρβλ. Κουτλουμουσίου 632, φφ. 200^r-207^v: Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὴν κυρίαν ἡμῶν Θεοτόκον, κῦρ Πέτρου Μπερεκέτη ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν. Ξενοφώντος 150, φφ. 147^r-151^r. Κουτλουμουσίου 435, φφ. 66^v-74^r: Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, κυρίου Πέτρου Μπερεκέτη ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν. Ἐηροποτάμου 313, φφ. 125^v-131^r. Παντελεήμονος 1007, φφ. 262^v-269^r: Ἐκλογή εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, κυρίου Πέτρου τοῦ Μπερεκέτη ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν. Παντελεήμονος 952, φφ. 106^v-112^v: Ἐτερος πολυέλεος, ἥτοι ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, κῦρ Πέτρου τοῦ Μπερεκέτη ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν) — Ἐτερος πολυέλεος, ψαλλόμενος εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, ποίημα κῦρ Πέτρου Μπερεκέτη ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν (Ἐηροποτάμου 268, φφ. 33^v-41^r. Ἰβήρων 982, φφ. 63^r-69^r. Ἐηροποτάμου 321, φφ. 209^r-214^r. Παντελεήμονος 954, φφ. 11^r-16^r. Παύλου 62, σσ. 373-389. Πρβλ. Ἐηροποτάμου 299, σσ. 148-155: Ἐτερος, κῦρ Πέτρου Μπερεκέτη, ὀργανικός, εἰς τὰς μνήμας τῆς Θεοτόκου ψαλλόμενος ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν. Πρ. Ἡλιοῦ Ὑδρας 618, φφ. 140^r-147^r: Εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, ἕτερος, σύνθεσις κῦρ Πέτρου καλουμένου Μπερεκέτη ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν βλ. καὶ Δοχειαρίου 338, φφ. 60^v-63^v. Ἰβήρων 983, φ. 667^r κ.έ. Ἰ. ν. ἀγίου Νικολάου Σάμου 60, φφ. 118^r-125^v. Λοβέρδου 51, σσ. 143-152) — Ἀντίφωνα, ψαλλόμενα εἰς δόξαν τῆς Θεοτόκου, ποίημα κῦρ Πέτρου Μπερεκέτη ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν (Δοχειαρίου 407, φφ. 280^v-288^r. Πρβλ. Διονυσίου 575, φφ. 106^v-111^r: Ἀντίφωνα, ποιηθέν (sic) παρὰ κυρίου Πέτρου τοῦ μελωδοῦ ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν. NKs 2747,2^o, φφ. 64^v-65^v: Ἐτερα ἀντίφωνα, ποίημα κῦρ Πέτρου τοῦ Βυζαντιοῦ ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν) — Στίχοι, μελισθέντες εἰς δόξαν τῆς πανμυνήτου Θεοτόκου, καλλωπισθέντες δὲ παρὰ κῦρ Μπερεκέτη, οἵτινες ψάλλονται εἰς τὸν πολυέλεον ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν (Ἐηροποτάμου 323, φφ. 64^r-67^r. Πρβλ. Δοχειαρίου 350, φφ. 53^r-56^v: Στίχοι, ψαλλόμενοι εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου καὶ ἀντι πολυελέου, ποίημα Πέτρου Μπερεκέτη ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν. Σταυρονικήτα 168, φφ. 155^r-164^r: Στίχοι, ψαλλόμενοι εἰς δόξαν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ποιηθέντες παρὰ τοῦ κῦρ Πέτρου ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν. Γρηγορίου 19, φφ. 125^v-130^v: Ἐγκώμια [...], Πέτρου Μπερεκέτου ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν) — Πέτρου Μπερεκέτη ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν (Ἐηροποτάμου 369, φφ. 127^v-133^r. Πρβλ. Παντελεήμονος 994, φφ. 69^v-75^r: Πέτρου τοῦ μελωδοῦ ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν Δοχειαρίου 356, φφ. 136^v-142^v: Πέτρου Μπερεκέτη τοῦ Κωνσταντινοπολίτου ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν· στοὺς κώδικες Δοχειαρίου 353, φφ. 146^r-151^v, Λειμῶνος 247, φφ. 131^r-137^r, Σπουδαστηρίου Κλασικῆς Φιλολογίας Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης 30, φ. 116^r κ.έ., ὁ ἴδιος μελωργὸς φέρεται—στὶς πρὸ τῆς παρούσας σύνθεσης ἀναγραφές— ὡς Πέτρος Βυζάντιος ὁ Μπερεκέτης· ὁμοίως, στὸν κώδικα Λειμῶνος 248, σσ. 489-500, μαρτυρεῖται ὡς Πέτρος Βυζαντιαῖος).

Ἡ σύνθεση γνώρισε εὐρύτατη διάδοση. Ἡ μελοποίησή της πρέπει σαφῶς νὰ ἐγχρονισθεῖ στὶς ἀρχές (ἐνδεχομένως εἰδικότερα στὴν πρώτη πενταετία) τοῦ 18^{ου} αἰώνα· τὴν—πρὸς τὸ παρὸν τουλάχιστον ἐπισημανθεῖσα—ἀρχαιότερη χρονολογημένη καταγραφή τοῦ ποιήματος παρέχει κατὰ τὸ ἔτος 1708 ὁ μαθητὴς τοῦ Μπερεκέτη Παῦλος ὁ ἱερεὺς, στὸν αὐτόγραφό του κώδικα Ἐηροποτάμου 323 (φφ. 64^r-67^r). Στὸν τύπο κώδικα Ἄπαντα Πέτρου τοῦ Μπερεκέτη ἢ παρούσα σύνθεση ἀνθολογεῖται τέταρτη κατὰ σειρά, μετὰ τοὺς τρεῖς ἄλλους πολυελέους (Δοῦλοι, Κύριον καὶ Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ) τοῦ ἴδιου μελωργοῦ. Νὰ μνημονευθεῖ ιδιαίτερα ἐδῶ καὶ ἡ πρῶμιμη ἐξήγησή της ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Κώνστα τὸν Χῖο, κα-

ταχωρισμένη στον κώδικα Ἀνανιάδου 3 (αυτόγραφο τοῦ ἴδιου Ἀποστόλου κατὰ τὸ 1811), φφ. 161^v-170^v, ὅπου καὶ ἡ ἀκόλουθη σαφέστατη μαρτυρία: «...ἐξηγήθη παρ' ἐμοῦ, Ἀποστόλου Κώνστα...». Πλήρης ὁ πολυέλεος ἐξηγήθηκε στὴ νέα μέθοδο ἀναλυτικῆς σημειογραφίας ἀπὸ ἀμφοτέρους τοὺς ἐξηγητὲς διδασκάλους Γρηγόριο Πρωτοψάλτη καὶ Χουρμούζιο Χαρτοφύλακα [βλ. ἀντίστοιχα στὸν κατὰ τὸ ἔτος 1817 αυτόγραφο τοῦ Γρηγορίου κώδικα ΜΠΤ 744, φφ. 61^v-75^v: Στίχοι ἐκ τοῦ μδ' ψαλμοῦ, μετ' ἐγκωμίων τῆς Θεοτόκου ἠνωμένοι, οἵτινες ψάλλονται ἀντὶ πολυελέου εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου· ἤχος δ' Δι Λόγον αγαθόν καὶ στὸν κατὰ τὸ ἔτος 1837 αυτόγραφο τοῦ Χουρμούζιου κώδικα ΜΠΤ 712, φφ. 23^v-28^r: Πολυέλεος, ἐν ταῖς ἐορταῖς τῆς Θεοτόκου· ἤχος δ' Δι Λόγον αγαθόν]. Ἡ ἔντυπη παράδοση τῆς ἴδιας σύνθεσης εἶναι ἐπίσης ἰδιαίτερα ἐκτεταμένη.

❖ **Λόγον αγαθόν, Ἰωάννου Πρωτοψάλτου, ἤχοι πλ. α' καὶ δ'.**

Ἡ πρώτη σύνθεση παραδίδεται στοὺς κώδικες Λειμῶνος 243 (τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 18^{ου} αἰώνα), φφ. 132^r-137^r. Γρηγορίου 6 (τῶν ἀρχῶν τοῦ 2^{ου} μισοῦ τοῦ 18^{ου} αἰώνα), φφ. 185^v-196^v, ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἀναγραφή: Ἰωάννου Πρωτοψάλτου· ἤχος πλ. α' Λόγον αγαθόν. Ἡ δευτέρα παραδίδεται στὸν κώδικα Δοχειαρίου 354 (τῆς πρώτης δεκαετίας τοῦ 19^{ου} αἰώνα), φφ. 121^v-126^r, ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἀναγραφή: Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὴν κυρίαν Θεοτόκον, ποίημα κυρίου Ἰωάννου· ἤχος δ' Λόγον αγαθόν.

❖ **Λόγον αγαθόν, Πέτρου λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, ἤχος πλ. α'.**

Βλ. ἀνθολογήσεις τῆς σύνθεσης κατὰ τὴ νέα μέθοδο ἀναλυτικῆς σημειογραφίας στοὺς ἐπόμενους, αυτόγραφους Ἰωάσαφ τοῦ Διονυσιάτου, κώδικες: Διονυσίου 678, φφ. 114^r-128^r [: Πέτρου λαμπαδαρίου, πολυέλεος τῆς Θεοτόκου, ψαλλόμενος εἰς τὰς ἐορτὰς αὐτῆς· ἤχος πλ. α' Πα Λόγον αγαθόν]. Διονυσίου 767, σσ. 802-823 καὶ Διονυσίου 829, φφ. 31^r-39^v [: Πέτρου λαμπαδαρίου· ἤχος πλ. α' Πα Λόγον αγαθόν]. Κατὰ τὴν παλαιὰ σημειογραφία ἡ σύνθεση ἐπισημάνθηκε καὶ στοὺς ἐξῆς κώδικες: Κύκκου 24, φφ. 177^r-183^r. Χρυσorroγιατίσσης 6, σ. 273 (μόνον ἡ ἀρχή). Παντελεήμονος 977, φφ. 28^r-39^r. Ἡ ταυτότητα τοῦ ἐξηγητῆ τῆς σύνθεσης δὲν εἶναι γνωστὴ, ἀν καὶ μᾶς ὑποπτεύει ἡ κατὰ τὴ νέα μέθοδο ἀνθολόγησή της μόνον σὲ ἰδιόγραφα Ἰωάσαφ τοῦ Διονυσιάτου [ἐνῶ καὶ ὁ Γεώργιος Παπαδόπουλος, *Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς (1-1900 μ. Χ.)*, ἐν Ἀθήναις 1904 (= Κατερίνη 1990²), σ. 219, μνημονεύει ἀόριστα ἄλλη ἐξήγησή της: «...ἐν ἐτέρῳ χειρογράφῳ εὑρηται πολυέλεος “Λόγον αγαθόν” ἐπιγραφόμενος ὡς ἐξῆς: “Ἐκλογή, ἣτις ψάλλεται εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, μελοποιηθεῖσα μὲν παρὰ Πέτρου Πελοποννησίου, ἐξηγηθεῖσα δὲ παρὰ τοῦ Γεωργίου Αἰνίτου, πρωτοψάλτου, κατὰ τὸν νέον τρόπον τῆς γραφῆς”»]· πάντως, στὸν ἐπίσης ἰδιόγραφο τοῦ Ἰωάσαφ κώδικα Παντελεήμονος 1034, φφ. 36^r-55^r, παρόμοια σύνθεση ἀνθολογεῖται ἀνωνύμως [: Πολυέλεος, ψαλλόμενος εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου· ἤχος πλ. α' Πα Λόγον αγαθόν]. Πλήρης ἡ σύνθεση, ἀπὸ 18 στίχους καὶ δύο καταληκτικὰ δοξαστικὰ μαθήματα (Δόξα· Δόξα σοι, ὁ ἐν Τριάδι ὑμνούμενος... Καὶ νῦν· Τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου πρόσδεξαι, δέσποινα...), δημοσιεύθηκε στὸ *Μουσικὸν παράρτημα τῆς μουσικῆς ἐφημερίδος Φόρμιγξ [...]*, περ. Β', ἔτος Ε', ἐν Ἀθήναις 1909, σσ. 1-17 [καὶ ἀναδημοσιεύθηκε ἀργότερα στὸ Ἀνδρέου μοναχοῦ Ἀγιορείτου (ἐπιμέλεια), *Ταμείον Ἀνθολογίας [...]*, τόμος Β' [...], τεῦχος Β' [...], Θεσσαλονίκη 1979, σσ. 226-242], ὑπὸ τὴ γενικὴ ἔνδειξη

«Πολυέλεος, εἰς θεομητορικὰς ἑορτάς, Πέτρου λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου (Ἀνέκδοτος)» καὶ τὴν ἀκόλουθη εἰδικότερη ἐπισήμανση: «Ἀπεστάλη τῇ Φόρμιγγι πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ τοῦ ἐν Ρεθύμνῳ Κρήτης πρωτοψάλτου κ. Ἰωάννου Παπαδάκη».

Ἡ πατρότητα τῆς σύνθεσης παραμένει πάντως ἀμφισβητούμενο ζήτημα, ζήτημα στὸ ὁποῖο καὶ θὰ ἐπανέλθω σύντομα, καθὼς σαφῶς χρήζει περαιτέρω ἐξειδικευμένης ἔρευνας· στὸν αὐτόγραφο Ματθαίου τοῦ Βατοπαιδίου κώδικα Βατοπαιδίου 1687β [Ἐκλογίας ἐκλογή, περιέχουσα τὰ ἀναγκαιότερα καὶ ἐμμελέστερα μαθήματα τῆς ἐνιαυσίου ἀκολουθίας ἐσπερινοῦ, ὄρθρου λειτουργίας, μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως, τῶν ἐνδοξοτέρων διδασκάλων, παλαιῶν τε καὶ νέων, ἀντιγραφεῖσα ἐκ τῶν τριῶν ἐκδόσεων τοῦ τύπου, ἀρχομένη ἐκ τῶν Ἀνοιξανταρίων τῶν ἀρχαίων, διαφόρων διδασκάλων], σσ. 279-290, ἀνθολογεῖται ἴδια σύνθεση [ὑπὸ τὴν ἀναγραφή: Ἐτερος πολυέλεος· ἤχος πλ. α' Πα Λόγον ἀγαθόν], πού παρὰ τίς παρατηρούμενες ἐπουσιώδεις ἐξηγητικές διαφορὲς τῆς ἐκεῖ καταγραφῆς της (καί, ἐπιπλέον, τὴν πλήρη μελικὴ τροποποίηση τοῦ στίχου Ἐξεχύθη χάρις ἐν χεῖλεσί σου) εἶναι ἐμφανέστατα πανομοιότυπη μὲ τὴν παρούσα (συγκρινόμενη, τουλάχιστον, μὲ τὴ δημοσιευμένη στὸ παραπάνω Μουσικὸν παράρτημα τῆς μουσικῆς ἐφημερίδος Φόρμιγγ' ἐκδοχῆ της), σύνθεση ὅμως πού στὴ δεύτερη σελίδα τοῦ προτασόμενου τοῦ ἴδιου κώδικα «Πίνακα τῶν περιεχομένων ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ» φέρεται ὡς ποίημα «ἀνωνύμου» (ἀναγράφεται συγκεκριμένα ὡς ἐξῆς: Ἐτερος [sc. πολυέλεος] πλ. α' ἀνωνυμος).

❖ **Λόγον ἀγαθόν, Ἀναστασίου Ραφανιώτου, ἤχος πλ. α'.**

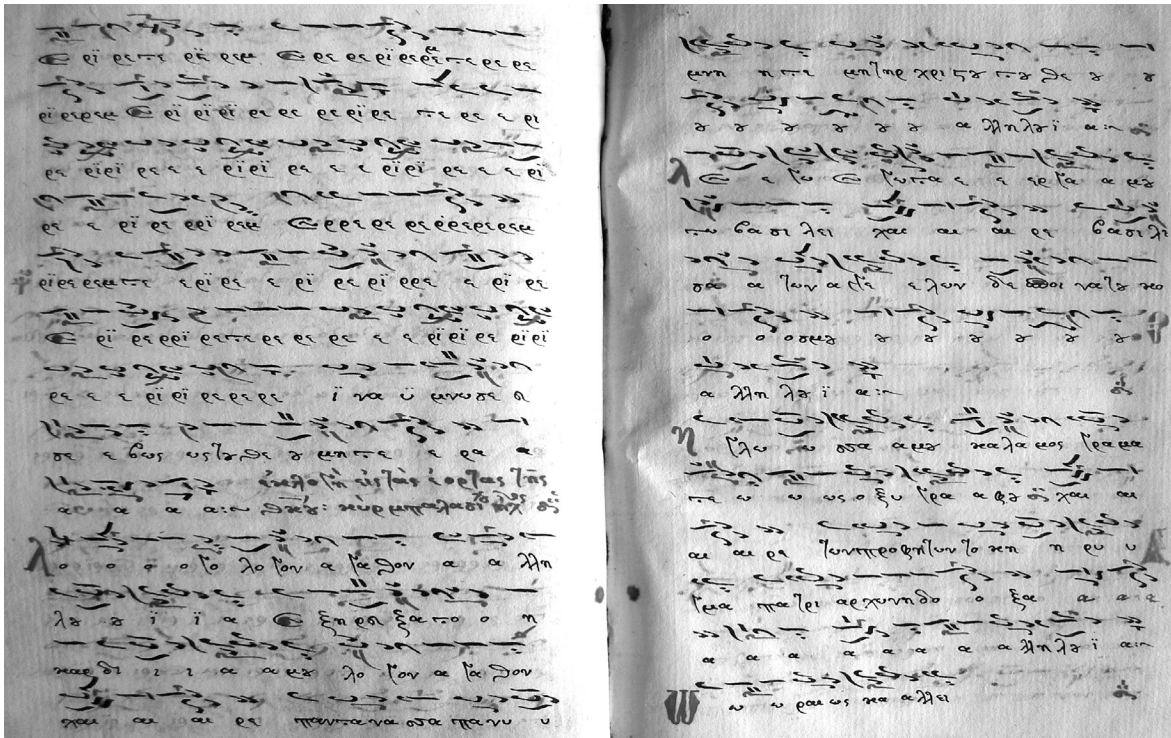
Παραδίδεται στὸν κώδικα Ἰβήρων 981, σ. 513 κ.έ., ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἀναγραφή: Ἐτερος, Ἀναστασίου Ραφανιώτου· ἤχος πλ. α' Λόγον ἀγαθόν.

❖ **Λόγον ἀγαθόν, Μπαλάση Βλήτη τοῦ Ὡλενίτη, ἤχος δ'.**

Σύνθεση ἀπὸ 18 στίχους, χωρὶς καταληκτικὰ δοξαστικὰ μαθήματα, πού ἀνθολογεῖται σποραδικὰ στὶς πηγὲς ὑπὸ τίς ἀκόλουθες συνήθως ἀναγραφές: Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὰς ἑορτάς τῆς Θεοτόκου, σύνθεσις Μπαλασίου Βλήτου· ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν (ΕΒΕ 962, φφ. 262^v-268^r [αὐτόγραφη, μᾶλλον, καταγραφή περὶ τὸ 1775])· ἢ Ἐτέρα ἐκλογή, εἰρμολογική, ἣτις συνετέθη παρὰ Μπαλασίου Βλήτου Ὡλενίτου, εἰς τὰς ἑορτάς τῆς Θεοτόκου· ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν (Ἐηροποτάμου 368, φφ. 149^v-156^r [πρβλ. καὶ Ἐηροποτάμου 312, φφ. 126^v-130^v: Ἐτέρα ἐκλογή, συνοπτική, κυρίου Μπαλασίου Βλήτου καὶ Ὡλενίτου· ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν])· ἢ Εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου, κύρ Μπαλασίου Βλήτου· ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν (Κουτλουμουσίου 418, φφ. 17^r-22^v).

Λίγα στοιχεῖα γνωρίζουμε γιὰ τὸν ἐν λόγῳ Μπαλάση, πού φέρει τὸ προσωνύμιο Βλήτης καὶ κατάγεται ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, συγκεκριμένα ἀπὸ τὴν Ὡλένη τοῦ Πύργου τῆς Ἠλείας [περὶ αὐτοῦ βλ. καὶ ὁμώνυμο λῆμμα μου στὴ Μεγάλῃ Ὁρθόδοξῃ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ 11 (2014), σ. 405]. Ἐνα ἀπὸ τὰ προμνημονευθέντα μουσικὰ χειρόγραφα, ὁ κώδικας ΕΒΕ 962 (γραμμένος γύρω στὸ 3^ο τέταρτο τοῦ 18^{ου} αἰώνα), εἰκάζεται ὅτι εἶναι αὐτόγραφο τοῦ ἴδιου αὐτοῦ Μπαλάση· ἐκεῖ μάλιστα ὁ γραφέας αὐτομαρτυρεῖται ὡς μαθητῆς Ἰωάννου τοῦ Πρωτοψάλτου. Στὸν Μπαλάση ἀποδίδεται μιὰ σειρά Ἀνοιξανταρίων μελοποιημένων σὲ ἤχο πλάγιο τοῦ τετάρτου, πού ἀνθολογεῖται [στὰ φφ. 165^r-169^v καὶ ὑπὸ τὴν ἀναγραφή: σύνθεσις μπαλασίου βλήτου] στὸν ὑπ' ἀριθμὸν 4 κώδικα τῆς μονῆς Ταξιαρχῶν Αἰγίου (Ἀνθολογία τῶν τελῶν τοῦ 18^{ου} αἰώνα,

γραμμένη από τόν ἐκ Κεφαλληνίας Γερόλυμο). Κυρίως ὅμως ὁ Μπαλάσης μᾶς εἶναι γνωστός ἀπό τήν παραπάνω σύνθεση, πού παραμένει ἀνεξήγητη στή νέα μέθοδο ἀναλυτικῆς σημειογραφίας· παρατίθεται ἐδῶ ἕνα φωτογραφικό δείγμα τῆς ἀρχῆς αὐτῆς τῆς σύνθεσης [ἀπό τόν κώδικα Μερλιέ 8 (ΕΒΕ 3470), φφ. 122^v-123^r], μαζί και με μιάν πρωτόλεια ἐξήγηση τῶν δύο πρώτων στίχων της, πεποιημένη ἐσχάτως ἀπό τόν ὑποφαινόμενο:

Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὰς ἑορτὰς τῆς Θεοτόκου, σύνθεσις κῦρ Μπαλασίου Βλήτου καί Ὡλενίτου· ἐξήγησις Ἀχιλλέως Γ. Χαλδαϊκῆ ἐκ τοῦ κώδικος Μερλιέ 8 (ΕΒΕ 3470), φφ. 122^v-123^r

Ἦχος ^α Δι

1. Λο ο ο ο ο ο γο ον λο γο ον α γα α θον α α αλ
λη η λου ου ου ου ι ι ι ι α εξ η ρευ ξα α
το ο ο η κα αρ δι ι ι ι α α α α μβ

λο γον α γα α θον χαι αιαι αι αι αι ρε παν τα α
 νασ σα α πα αν υ υ υ υ μνη η η η τε μη τηρ Χρι
 στς τς θε ε ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς α αλ
 λη η η λς ι ι ι α

2. Λε ε ε ε γω ε ε ε γω τα ε ε ερ γα α α
 μς τω ω βα σι ι λει χαι αιαι αι αι αι ρε βα σι λι ισ
 σα α α τω ων α α αγ γε ε ε ε λων δε σποιι να
 τς ς κο ο ο ο σμς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς
 α αλ λη η η λς ι ι ι α

19^{ος} αιώνας

❖ Λόγον αγαθόν, Γεωργίου Κρητός, ἤχος βαρὺς.

Παραδίδεται κάτω από τις ακόλουθες χαρακτηριστικές αναγραφές: Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, ἀντί πολυελέου, συνετέθη δὲ ἐν τῇ βασιλευούσῃ, παρὰ Γεωργίου τοῦ Κρητός καὶ ἀρίστου ἐν μουσικοῖς· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν (Παντελεήμονος 977, φφ. 65^τ-82^ν. Πρβλ. Δοχειαρίου 1247, φφ. 219^τ-242^τ: Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, ἀντί πολυελέου, συντεθεῖσα ἐν τῇ βασιλευούσῃ, παρὰ τοῦ μουσικολογιωτάτου κύρ Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν) — Πολυέλεος, κύρ Γεωργίου τοῦ Κρητός, τοῦ μετὰ τὸν Πρωτοφάλητην Ἰάκωβον μόνου μουσικωτάτου, εἰς τὰς μνήμας τῆς Θεοτόκου· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν (Ξηροποτάμου 299, σσ. 234-249. Πρβλ. Φιλοθέου 126, φφ. 364^τ-374^τ: Ὁ παρὼν συνετέθη παρὰ κύρ Γεωργίου τοῦ Κρητός, ἔνεκα τῶν θεομητορικῶν ἐορτῶν· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν) — Πολυέλεος, ψαλλόμενος εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἐμελουργήθη δὲ παρὰ τοῦ ἡμετέρου διδασκάλου Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν (Παντελεήμονος 923, φφ. 98^ν-107^τ. Ξενοφώντος 107, φφ. 128^τ-140^ν. Ξενοφώντος 131, φφ. 138^ν-153^τ. Πρβλ. Παντελεήμονος 953, φφ. 187^τ-207^τ: Πολυέλεος, ψάλλεται εἰς τὰς ἐορτὰς τῶν θεομητορικῶν ἐορτῶν, ἐμελουργήθη παρὰ τοῦ ἡμετέρου διδασκάλου Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν. Διονυσίου 704, φφ. 130^ν-143^τ. Πρ. Ἠλιού

“Υδρας 605, φφ. 85^v-97^v. Πρ. Ἡλιοῦ Ὑδρας 599, φφ. 75^v-90^r: “Ἐτερος πολυέλεος, ψαλλόμενος ἐν ταῖς ἐορταῖς τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, σύνθεσις τοῦ μουσικολογιωτάτου κυρίου Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν. Διονυσίου 768, φφ. 99^r-106^v. Δοχειαρίου 1246, φφ. 173^v-185^r: “Ἐτερος πολυέλεος, ψαλλόμενος εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, μελουργηθεὶς παρὰ Γεωργίου Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν. Πρ. Ἡλιοῦ Ὑδρας 723, φφ. 88^r-100^r: “Ἐτερος πολυέλεος, ψαλλόμενος εἰς θεομητορικές ἐορτὰς, κῦρ Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν. Ξηροποτάμου 288, φφ. 67^v-78^r: Εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν. Ἰ. ν. ἀγίου Νικολάου Σάμου 60, φφ. 154^r-169^r: “Ἐτερος, εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, σύνθεσις νεωστί, παρὰ κῦρ Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν) — Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, μετὰ τὸν πολυέλεον, κυρίου Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν (Πάτμου 816, φφ. 150^r-163^r. Δοχειαρίου 366, φφ. 203^r-224^r. Πρβλ. Δοχειαρίου 341, φφ. 136^v-144^r: Ἡ παρούσα ἐκλογή ψάλλεται εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, Γεωργίου Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν. Δοχειαρίου 360, φφ. 320^v-339^v. Γρηγορίου 11, φφ. 141^v-159^r: Ἐκλογή, Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν) — Στίχοι ἐκ τοῦ ψαλμοῦ, ψαλλόμενοι ἀντὶ πολυελέου μετ’ ἐγκωμίων εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, σύνθεσις κῦρ Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν (Ἰβήρων 1269, φφ. 105^r-113^r) — Ἡ πολυέλεος, Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν (Διονυσίου 764, σσ. 231-262. Παντελεήμονος 912, φφ. 91^r-106^v. Δοχειαρίου 340, φφ. 117^r-132^v) — Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν (Παύλου 20, φφ. 33^r-56^v. Διονυσίου 761, φφ. 53^v-65^r. Παντελεήμονος 1036, φφ. 150^r-166^r. Διονυσίου 806, σσ. 558-570. Γρηγορίου 27[60], φφ. 168^v-183^v. Πρβλ. Παντελεήμονος 906, φφ. 109^r-116^r: Γεωργίου τοῦ Κρητός καὶ ἡμετέρου διδασκάλου· ἤχος βαρὺς Λόγον αγαθόν). Ἡ σύνθεσις τοῦ παρόντος ποιήματος πρέπει σαφῶς νὰ ἐγχορονισθεῖ στὰ τέλη τοῦ 18^{ου} αἰώνα, ἀν καὶ διαδόθηκε κυρίως κατὰ τὸν 19^ο. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 18 στίχους, δύο καταληκτικὰ δοξαστικά μαθήματα (Δόξα· Δόξα σοι, ὁ ἐν Τριάδι ὑμνούμενος... Καὶ νῦν· Τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου...) καὶ ἐπιπλέον μιὰν ἐνότητα τριῶν ληκτικῶν ἐφυμνίων ἀλληλούια, ὡς δυνητικοῦ –πλέον συνοπτικοῦ– «πέρατος» τοῦ ποιήματος. Τὸ γεγονός ἐπισημαίνεται ἀρμολογικῶς καὶ στὰ μουσικὰ χειρόγραφα, κυρίως ὑπὸ τις ἐξῆς ἀναγραφές: *Καταλιμπάνοντες δ’ εἰ τύχη τὰ κρατήματα τοῦ τε Δόξα καὶ τοῦ Καὶ νῦν, τότε ψάλλομεν τὸ παρὸν ἀλληλουϊάριον, ὅπερ ἐμελουργήθη παρὰ τοῦ αὐτοῦ· ἤχος βαρὺς Ἀλληλούια* (Αγ. Στεφάνου Μετεώρων 112, φ. 103^r. Μερλιέ 9, φ. 83^r). *Καταλιμπάνοντες δὲ εἰ τύχη τὰ κρατήματα τοῦ τε Δόξα Καὶ νῦν ψάλλομεν μόνον τὸ Ἀλληλούια, τοῦ αὐτοῦ· ἤχος βαρὺς Ἀλληλούια* (Πρ. Ἡλιοῦ Ὑδρας 605, φ. 97^r). *Ἐὰν δὲν ψαλθῇ τὸ μάθημα, διὰ συντομίαν, ψάλλεται τὸ παρὸν Ἀλληλούια* (i. ν. ἀγίου Νικολάου Σάμου 60, φ. 168^v). *Καταλιμπάνοντες δ’ εἰ τύχη τὰ κρατήματα τοῦ τε Δόξα καὶ τοῦ Καὶ νῦν, τότε ψάλλομεν ἀντὶ τῶν κρατημάτων τὸ παρὸν Ἀλληλούια, ὅπερ ἐμελουργήθη παρὰ τοῦ αὐτοῦ· ἤχος βαρὺς Ζω Ἀλληλούια, ἀλληλούια, ἀλληλούια, δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι* (Βιβλιοθήκης Κ. Ἀ. Ψάχου, φάκελος Δ’, φφ. 124^v-125^r καὶ EBP 742, φ. 114^r). Ὁμοίως ἐπισημαίνεται καὶ στὶς ὑπάρχουσες –ικανές– μουσικὲς ἐκδόσεις του, ὑπὸ τὴν ἐξῆς συνήθως ἀναγραφῆ: *Εἰ δὲ καταλιμπάνης τὸ Δόξα Καὶ νῦν, ψάλε τὰ παρόντα· ἤχος βαρὺς Ἀλληλούια* (βλ. αἴφνης Ταμεῖον Ἀνθολογίας [...] Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος [...], τόμος πρῶτος, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1824, σ. 273). Πλήρης ἢ σύνθεσις ἐξηγήθηκε στὴ νέα μέθοδος ἀναλυτικῆς σημειογραφίας ἀπὸ ἀμφότερους τοὺς ἐξηγητὲς διδασκάλους Γρηγόριο Πρωτοψάλτη καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύ-

λακα [βλ. αντίστοιχα στὸν αὐτόγραφο τοῦ Γρηγορίου κώδικα ποὺ φυλάσσεται στὴ βιβλιοθήκη Κ. Ἀ. Ψάχου ὑπὸ τὰ διακριτικὰ φάκελος Δ', φφ. 109^v-125^r: *Ἡ πολυέλεος, ψαλλόμενος εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἐμελουρήθη παρὰ τοῦ ἡμετέρου διδασκάλου Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Ζω Λόγον ἀγαθὸν καὶ στὸν κώδικα Δοχειαρίου 1239, σσ. 247-269: Ἐκλογή ἡ αὐτή, ἐξηγηθεῖσα παρὰ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος· ἤχος βαρὺς Ζω Λόγον ἀγαθόν]. Ἡ ἴδια σύνθεση παραδίδεται μεταγεγραμμένη στὸ ἀλφαβητικὸ σύστημα τοῦ Βουκουρεστίου [βλ. Ξηροποτάμου 411 (ἔντυπο ἐν ξυλοτυπία τοῦ ἔτους 1835), φφ. 42^v-57^r: *Πολυέλεος τῆς Θεοτόκου, Γεωργίου τοῦ Κρητός· ἤχος βαρὺς Λόγον ἀγαθόν*] καὶ στὸ λεγόμενον λέσβιο μουσικὸ σύστημα (βλ. στὴν ἔκδοση *Ἡ Μελίφωνος Τερψινόη* [...], τόμος πρῶτος, ἐν Ἀθήναις 1847, σσ. 117-145: *Εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, Γεωργίου τοῦ Κρητός· τρόπος ζ' Λόγον ἀγαθόν*), προσαρμοσμένη στὴ ρουμανικὴ γλῶσσα [βλ. κώδικες ἀγιορειτικῆς ρουμανικῆς σκῆτης Τιμίου Προδρόμου 6 (σσ. 335-336) καὶ 18 (φφ. 142^r-145^r) καὶ ἀγιορειτικῆς σκῆτης ἀγίου Δημητρίου Λάκκου 1 (φφ. 61^r-74^r)], ἀλλὰ καὶ συντετμημένη ἀπὸ τὸν Γεώργιο Ρύσιο [βλ. κώδικα Κ 27 τῆς Γενναδείου Βιβλιοθήκης, φφ. 25^r-41^v: «...συνετμήθη ἤδη, παρὰ Γεωργίου τοῦ Ρυσίου, 1840 κατὰ Ὀκτώμβριον (sic)...». Ἡ ἐν λόγῳ συντετμημένη ἐκδοχὴ τῆς παρούσας σύνθεσης, μὲ ἄλλο ἐνιαῖο καταληκτικὸ θεοτοκίον μάθημα (: Ὡ, δέσποινα πανύμνητε, μήτηρ εὐλογημένη...) ὑπὸ τοὺς στίχους τῆς μικρῆς δοξολογίας, προφανέστατα κατὰ σύνθεση τοῦ ἴδιου Γεωργίου Ρυσίου, δημοσιεύθηκε στὴν *Πανδέκτη τῆς ἱερᾶς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνωδίας τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ* [...], τόμος δευτέρος, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1851, σσ. 321-338, ὅπου (στὴ σ. 321) καὶ ἡ ἀκόλουθη εὐγλωττη σημείωση: «Ὁ ἐν τῇ σελ. 247 Πολυέλεος Γ. τοῦ Κρητός συντετμημένος ἤδη παρὰ Γεωργίου Ἱερῆος τοῦ Ρυσίου»].*

❖ *Δόγον ἀγαθόν, Ρηγίνου ἐκ κώμης Ζαγοράς, ἤχος δ'.*

Παραδίδεται στὸν κώδικα Κουτλουμουσίου 441, φφ. 147^r-152^v (κατὰ αὐτόγραφη καταγραφή, στὴν πρώτη δεκαετία τοῦ 19^{ου} αἰώνα), ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἀναγραφή: *Ἐκλογαὶ τοῦ ψαλμοῦ, σύντομαι (sic), ψαλλόμεναι εἰς τὰς θεομητορικὰς ἐορτὰς, εἰς τόπον πολυελέου, τονισθεῖσαι παρ' ἐμοῦ Ρηγίνου ἐκ τῆς κώμης Ζαγοράς· ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν.*

Ἡ παρούσα σύνθεση τοῦ Ρηγίνου [περαιτέρω πληροφορίες γιὰ τὸν ὁποῖο βλ. στά: Κωνσταντίνου Χαρ. Καραγκούνη, *Ἡ παράδοση καὶ ἐξήγηση τοῦ μέλους τῶν Χερουβικῶν τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς μελοποιίας*, Ἀθήναι 2003, σσ. 549-550. Τοῦ ἴδιου, «Μάγνητες ἐκπρόσωποι τῆς ψαλτικῆς τέχνης στὸ Ἅγιον Ὄρος», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 52 (2007), σσ. 343-345] παραμένει ἀνεξήγητη στὴ νέα μέθοδος ἀναλυτικῆς σημειογραφίας· παρατίθεται ἐδῶ ἓνα φωτογραφικὸ δείγμα τῆς ἀρχῆς αὐτῆς τῆς σύνθεσης [ἀπὸ τὸν παραπάνω κώδικα, ὅπως δημοσιεύεται στὸν κατάλογο Γρ. Θ. Στάθη, *Τὰ χειρόγραφα βυζαντινῆς μουσικῆς-Ἅγιον Ὄρος. Κατάλογος περιγραφικὸς τῶν χειρογράφων κωδίκων βυζαντινῆς μουσικῆς τῶν ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν ἱερῶν μονῶν καὶ σκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους*, τόμος Γ', Ἀθήναι 1993, σ. 306], μαζὶ καὶ μὲ μιὰν πρωτόλεια ἐξήγηση τοῦ πρώτου στίχου τῆς, πεπονημένη ἐσχάτως ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενο:

Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὰς θεομητορικὰς ἑορτὰς, σύνθεσις κῦρ Ρηγίνου
ἐκ τῆς κώμης Ζαγορᾶς· ἐξήγησις Ἀχιλλέως Γ. Χαλδαιάκη ἐκ τοῦ
κώδικος Κουτλουμουσίου 441, φ. 147r

ἤχος Δι

Δο ο ο ο ο ο ο χο λο ο γο σν α γα α α
 θο ο ο ο ο ο ον αλ λη λθ ϑ ϑ ι ι ι ι
 α εξ η ρευ ξα α το ο η καρ δι ι ι α α α
 α μθ λο γο ον α γα α θον χαι αι αι αι αι αι
 ρε ε ε ε ε ε ε παν τα νασ σα παν υ υ
 υ υ υ υ μνη η η παν υ μνη η η τε μη τηρ χρι
 στθ ϑ ϑ ϑ τθ θε ε ε ϑ ϑ ϑ ϑ ϑ ϑ ϑ ϑ
 ϑ ϑ ϑ ϑ α α λ η η η λθ ι ι ι α

❖ Λόγον ἀγαθόν, Συνεσίου Ἰβηρίτου, ἤχος δ'.

Βλ. στοὺς κώδικες Ἰβήρων 1013, φφ. 74^r-80^r. Ἰβήρων 1269, φφ. 97^r-105^r. Διονυσίου 723, φφ. 183^v-203^r. Δοχειαρίου 360, φφ. 388^r-398^v. Καρακάλλου 222, φφ. 48^r-61^r: Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς τὰς ἑορτὰς τῆς Θεοτόκου, μετὰ τὸν πολυέλεον, ποίημα κῦρ Συνεσίου Ἰβηρίτου· ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν· ἢ καὶ στὸν κώδικα Δοχειαρίου 404, φφ. 134^v-148^v: Ἔτερον, παρὰ Συνεσίου Ἰβηρίτου· ἤχος δ' Λόγον ἀγαθόν.

Πλήρης ἡ σύνθεσις –ἀπὸ 18 στίχους ἀλλὰ χωρὶς καταληκτικὰ δοξαστικὰ μαθήματα– δημοσιεύθηκε στὴ μουσικὴ ἔκδοσις Καλλικέλαδος ἀηδῶν [...], ἐν Θεσσαλονίκῃ 1882, σσ. 70-88, ἐνῶ προσαρμόστηκε καὶ στὴ ρουμανικὴ γλῶσσα [βλ. κώδικες ἀγιορειτικῆς σκῆτης ἀγίου Δημητρίου Λάκκου 11 (φφ. 7^r-16^r) καὶ βατοπαιδηνοῦ κελλίου Ἀγίου Γεωργίου 14 (φφ. 101^r-110^v)].

❖ *Λόγον ἀγαθόν, Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, ἤχος δ' λέγετος.*

Βλ. στὸν κώδικα Δοχειαρίου 1239, σσ. 269-285: *Ἐτέρα ἐκλογή, συντεθεῖσα παρὰ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, ψαλλομένη ἀντὶ πολυελέου εἰς τὰς ἑορτὰς τῆς Θεοτόκου· ἤχος δ' λέγετος Βου Λόγον ἀγαθόν· ἢ καὶ στοὺς κώδικες Διονυσίου 680, φφ. 197^v-208^r. Διονυσίου 806, σσ. 543-552. Διονυσίου 690, φφ. 145^r-152^r: Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος· ἤχος δ' λέγετος Βου Λόγον ἀγαθόν.*

Ἡ σύνθεση γνώρισε πολυάριθμες δημοσιεύσεις, προσαρμόστηκε δὲ καὶ στὴ ρουμανικὴ γλῶσσα [βλ. ἐνδεικτικὰ στὸν (περὶ τὸ 1830 γραμμένο) κώδικα Σίμωνος Πέτρας 12, φφ. 61^v-68^v καὶ στὸν (κατὰ τὸ ἔτος 1903 αὐτόγραφο Ὀνουφρίου ἱεροδιακόνου) κώδικα Παύλου 433, φφ. 173^r-178^v].

Μιὰ ἐνδιαφέρουσα παραλλαγή τῆς καταγράφεται στὸν αὐτόγραφο Ματθαίου τοῦ Βατοπαιδηνοῦ κώδικα Βατοπαιδίου 1776, φφ. 120^r-124^v, ἀνθολογούμενη ὑπὸ τὴν ἀκόλουθη ἀναγραφὴ: *Πολυελεος, ψαλλόμενος εἰς τὰς ἑορτὰς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ἱεραῆς καὶ θείας Μονῆς τῆς ἐπιλεγομένης Μαχαιράδος, συντεθεῖς νεωστὶ παρὰ Χουρμουζίου διδασκάλου τῆς Νέας Μεθόδου τῆς μουσικῆς καὶ ἀποσταλθεὶς παρ' αὐτοῦ ἐκ τῆς βασιλευούσης τῷ Μακαριωτάτῳ καὶ Ἀγιωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου κυρίῳ κυρίῳ Κυπριανῷ, ὡς μελεδωνῷ καὶ ἰδιαιτέρῳ προστάτῃ τῆς βασιλικῆς ταύτης μονῆς· ἤχος λέγετος Βου Λόγον ἀγαθόν. Κατ' αὐτὴν τὴν «κυπριακὴ» ἐκδοχὴ τῆς σύνθεσης τὸ ποιητικὸ κείμενὸ τῆς διαμορφώνεται ὡς ἐξῆς [μὲ κόκκινο χρῶμα, ἀλλὰ καὶ διαγεγραμμένα στοιχεῖα, σημειώνονται διαφοροποιήσεις σὲ σχέση μὲ τὴν προεκτεθεῖσα (καὶ ἀπὸ τὸν Πέτρο Μπερεκέτη καθιερωθεῖσα) ποιητικὴ δομὴ τῆς ἴδιας ἐκλογῆς]:*

1. *Λόγον ἀγαθόν· ἀλληλούια. Ἐξηρεύσατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν.
Χαῖρε, παντάνασσα πανύμνητε, μήτηρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· ἀλληλούια.*
 - α. *Ἡ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον ὡς ἱμάτιον, χαῖρε, ἡ οἰκουσα ἐν ὄρει ὑψηλῷ Μαχαιράδος· ἀλληλούια.*
 - β. *Ἐπὸ τοὺς πόδας ἔχουσα τὴν σελήνην, χαῖρε, ἐξ ἧς πηγάζουσι πηγαὶ ἱαμάτων ἀπέιρων πᾶσι τοῖς οἰκοῦσι τὴν νῆσον Κύπρου· ἀλληλούια.*
 - γ. *Ἡ δίστομος μάχαιρα, χαῖρε, Μαχαιράδος, ἅπαν κακὸν ἐκτέμνουσα πρόβριζον πανταχόθεν τῆς νήσου· ἀλληλούια.*
 - δ. *Ἡ σκέπουσα ὑπὸ τὴν χάριν, χαῖρε, πάντας τοὺς ἐν τῇ νήσῳ, ἐξ ὄρους βρύουσα πληθὺν θαυμάτων· ἀλληλούια.*
 - ε. *Ἡ ἐν τῇ χάριτί σου συνεχουσα, χαῖρε, πάντας σοὺς δούλους, προστρέχοντάς σοι πανταχόθεν τῆς νήσου καὶ τυγχάνοντας τῶν αἰτημάτων· ἀλληλούια.*
 - ς. *Πάναγνε, χαῖρε, μὴ διαλείψῃς σκέπουσα, φρουροῦσα πᾶσαν τὴν νῆσον, πᾶσαν κακίαν τέμνουσα· ἀλληλούια.*
 - ζ. *Ὡ, Παναγία πάναγνε, χαῖρε, καὶ πάντας εἰσάγαγε εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, τοὺς σοὶ πόθῳ καὶ πίστει προστρέχοντας· ἀλληλούια.*
 - η. *Ἀγγέλων ὑπερέτερα, χαῖρε, καταξιοῦσα ἡμᾶς, ὅπως σὺν τοῖς ἀγγέλοις καὶ ἐν οὐρανοῖς ὑμῶμεν τὸ πανάγιον ὄνομά σου· ἀλληλούια.*
2. *Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ.
Χαῖρε, βασίλισσα τῶν ἀγγέλων, δέσποινα τοῦ κόσμου· ἀλληλούια.*
3. *Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου.
Χαῖρε, τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα, πατριαρχῶν ἢ καλλονῆ καὶ δόξα· ἀλληλούια.*
4. *Ὁραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.
Χαῖρε, ἀγνή πάναγνε παρθένε, θεόνυμφε καὶ θεοδόξαστε δέσποινα· ἀλληλούια.*
5. *Ἐξεχύθη ἡ χάρις ἐν χεῖλεσί σου.
Χαῖρε, ἄσπιλε, ἀμόλυντε, ἄφθορε, Παναγία παρθένε· ἀλληλούια.*
6. *Διὰ τοῦτο εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα.
Χαῖρε, ἡ τῶν ἀπληγισμένων ἢ ἐλπίς καὶ τῶν πολεμουμένων βοήθεια· ἀλληλούια.*
7. *Περίζουσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ.
Χαῖρε, κεχαριτωμένη, μετὰ σοῦ ὁ Κύριος καὶ διὰ σοῦ μεθ' ἡμῶν· ἀλληλούια.*

8. Τῆ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου.
Χαίρε, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου: ἀλληλούια.
9. Ἐντεινε καὶ κατευδοῦ καὶ βασίλευε **καὶ ἐν τῇ μονῇ Μαχαιράδος.**
Χαίρε, παρθένε Θεοτόκε, ἐν γυναιξὶν εὐλογημένη: ἀλληλούια.
10. Ἐνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης.
Χαίρε, Μαρία, κυρία πάντων ἡμῶν, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, τῶν δυνάμεων: ἀλληλούια.
11. Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου.
Χαίρε, θρόνε πυρμόρφε, τῶν τετραμόρφων ὑπερενδοξότερα: ἀλληλούια.
12. Ἐλαιον ἀγαλλιᾶσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.
Χαίρε, Μαρία, κυρία πάντων ἡμῶν τῶν δούλων σου καὶ πάντων τῶν εὐσεβῶν Κυπρίων χαίρε, μήτηρ τῆς ζωῆς: ἀλληλούια.
13. Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου.
Χαίρε, ὑπερευλογημένη, ὑπερδοξασιμένη, ἐν ὄρει ὑψηλῷ Μαχαιράδος: ἀλληλούια.
14. Περιβλημένη, πεποικιλμένη.
Χαίρε, ἄχραντε Θεοτόκε, ὅτι Σωτῆρα ἔτεκες τὸν Σωτῆρα καὶ ῥύστην τῶν ψυχῶν ἡμῶν: ἀλληλούια.
15. Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε καὶ κλίνον τὸ οὖς σου.
Χαίρε, παράδεισε ἀγνώτατε λογικῆ, ἀγνωτέρα τῶν χερουβὶμ, χαίρε, νύμφη ἀνύμφευτε: ἀλληλούια.
16. Καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου.
Χαίρε, Ἁγία ἀγίῳ μείζων, χαίρε, νύμφη ἀνύμφευτε: ἀλληλούια.
17. Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ.
Χαίρε, Παναγία παρθένε, καὶ ἐπάκουσον τῆς φωνῆς τοῦ ἀρχαίου ἱκέτου σου δεήσεως τῶν ἱκετῶν σου στεναγμῶς τῆς καρδίας προσφέρων σοὶ ἀενάως εὐδόξουσι, δέσποινα: ἀλληλούια.
18. Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ.
Χαίρε, Παναγία παρθένε, θεόνυμφε, τὴν οἰκτρὰν λειτουργίαν μου δέξιν ἡμῶν πρόσδεξαι, καὶ Θεῷ τῷ εὐσπλαγγνῷ τῷ υἱῷ σου καὶ Θεῷ προσάγαγε, ὅπως χαίρων δοξάζω, πανάμωμε ἵνα σὲ δοξάζωμεν εἰς τοὺς αἰῶνας: ἀλληλούια.

Στὸν ἴδιο αὐτόγραφο Ματθαίου τοῦ Βατοπαιδῆνοῦ κώδικα, Βατοπαιδίου 1776, τῆς παραπάνω σύνθεσης προτάσσεται (ἀνθολογούμενη, στὰ φφ. 113^r-120^r, ὑπὸ τὴν ἀκόλουθη ἀναγραφή: Ἔτερος πολυέλεος, μελοποιηθεὶς μὲν παρὰ Χουρμουζίου διδασκάλου, ἀποσταλεὶς δὲ τῷ Μακαριωτάτῳ ἀγίῳ Κύπρου κυρίῳ Κυπριανῷ, ὠρισμένως ἐν λέξεσιν ἀνηκούσαις μόνον τῇ κατὰ τὴν Κύπρον ἱερᾷ μονῇ τῆς Μαχαιράδος, ὕστερον δὲ μετέβαλέν τις εἰς ἄλλας ἐλευθέρας, [~~ἀνηκούσας~~] ἵνα ἐν πάσῃ ἑορτῇ τῆς θεοτόκου ψάλλεται· ἤχος λέγετος Βου Λόγον ἀγαθόν) περαιτέρω παρηλλαγμένη ἐκδοχὴ τῆς, ὀφειλόμενη στὸν ἐν λόγῳ μουσικοδιδάσκαλο Ματθαῖο τὸν Βατοπαιδῆνο [ὁ ἴδιος τὸ σημειώνει, πλέον ἀπεριφραστα, σὲ ἄλλη ἀνθολόγησι τῆς ἴδιας ἐκδοχῆς αὐτῆς τῆς σύνθεσης, στὴν κατὰ τὸ ἔτος 1821 ἐπώνυμα ὑπογεγραμμένη Ἀνθολογία του, τὴν ἀποκείμενη στὴ συλλογὴ τῆς βατοπαιδῆνης σκῆτης τοῦ ἀγίου Δημητρίου ὑπὸ τὸν ἀριθμὸ 47, ὅπου ὁ ἐν λόγῳ πολυέλεος καταγράφεται στὰ φφ. 120^r-127^r καὶ ἐπιγράφεται (στὸ φ. 120^r) ὡς ἀκολούθως: Ἔτερος πολυέλεος, μελοποιηθεὶς μὲν παρὰ Χουρμουζίου διδασκάλου, ἀποσταλεὶς δὲ τῷ Μακαριωτάτῳ ἀγίῳ Κύπρου κυρίῳ Κυπριανῷ, ὠρισμένως ἐν λέξεσιν ἀνηκούσαις μόνον τῇ κατὰ τὴν Κύπρον ἱερᾷ μονῇ τῆς Μαχαιράδος, ἃς ἐγὼ ὕστερον μετέβαλον εἰς ἄλλας ἐλευθέρας, ἀνηκούσας ἐν πάσῃ ἑορτῇ τῆς κεχαριτωμένης θεοτόκου· ἤχος λέγετος Βου Λόγον ἀγαθόν]. Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐκδοχὴ Ματθαίου τοῦ Βατοπαιδῆνοῦ τὸ ποιητικὸ κείμενο τῆς παραπάνω σύνθεσης ἀναδιαμορφώνεται [ὅπως μὲ κόκκινο χρῶμα, ἀλλὰ καὶ διαγεγραμμένα στοιχεῖα, σημειώνεται ἐφεξῆς] ὡς ἀκολούθως (μὲ τὴν ἐπισφραγιστικὴ, ἀκόμη, προσθήκη καὶ ζεύγους καταληκτικῶν δοξαστικῶν μαθημάτων):

1. Λόγον ἀγαθόν· ἀλληλούια. Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν.
Χαίρε, παντάνασσα πανύμνητε, μήτηρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ: ἀλληλούια.
- α. Ἡ περιβλημένη τὸν ἥλιον ὡς ἱμάτιον, χαίρε, ἡ οἰκοῦσα ἐν ὄρει ὑψηλῷ Μαχαιράδος **φωτὸς αὐτοῦ νεφέλη, ἡ βαστάσασα τὸν βαστάζοντα πάντα:** ἀλληλούια.
- β. Ὑπὸ τοὺς πόδας ἔχουσα τὴν σελήνην, χαίρε, ἐξ ἧς πηγάζουσι πηγαὶ ἱαμάτων ἀπέρων πᾶσι τοῖς οἰκοῦσι **τὴν νῆσον Κύπρον ἐν πίστει:** ἀλληλούια.

- γ. Ἡ δίστομος μάχαιρα, χαίρε, Μαχαιράδος, ἔπαν κακὸν ἐκτέμνουσα πρόρβιζον πανταχόθεν τῆς νήσου ἄλληλούια.
- δ. Ἡ σκέπουσα ὑπὸ τὴν χάριν, χαίρε, πάντας τοὺς ἐν τῇ νήσῳ, ἐξ ὄρους βρούσσα πληθὺν θαυμάτων ἄλληλούια.
- ε. Ἡ ἐν τῇ χάριτί σου συνέχουσα, χαίρε, πάντας σοὺς δούλους, προστρέχοντάς σοι πανταχόθεν τῆς νήσου **προθύμως** καὶ τυγχάνοντας τῶν αἰτημάτων ἄλληλούια.
- ς. Πάναγνε, χαίρε, μὴ διαλείπης σκέπουσα, φρουροῦσα πᾶσαν τὴν νήσον σου **ποίμνην**, πᾶσαν κακίαν τέμνουσα ἄλληλούια.
- ζ. Ὡ, Παναγία πάναγνε, χαίρε, καὶ πάντας εἰσάγαγε εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, τοὺς σοὶ πόθῳ καὶ πίστει προστρέχοντας ἄλληλούια.
- η. Ἀγγέλων ὑπερτέρα, χαίρε, καταξιοῦσα ἡμᾶς, ὅπως σὺν τοῖς ἀγγέλοις καὶ ἐν οὐρανοῖς ὑμῶμεν τὸ πανάγιον ὄνομά σου ἄλληλούια.
2. Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ.
Χαίρε, βασίλισσα τῶν ἀγγέλων, δέσποινα τοῦ κόσμου ἄλληλούια.
3. Ἡ γλώσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου.
Χαίρε, τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα, πατριαρχῶν ἢ καλλονῆ καὶ δόξα ἄλληλούια.
4. Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.
Χαίρε, πάναγνε παρθένε, θεόνυμφε καὶ θεοδόξαστε δέσποινα ἄλληλούια.
5. Ἐξεχύθη ἡ χάρις ἐν χεῖλεσί σου.
Χαίρε, ἄσπιλε, ἀμόλυπτε, ἄφθορε, Παναγία παρθένε ἄλληλούια.
6. Διὰ τοῦτο εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἶωνα.
Χαίρε, ἡ τῶν ἀπληπισμένων ἐλπίς καὶ τῶν πολεμουμένων βοήθεια ἄλληλούια.
7. Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ.
Χαίρε, κεχαριτωμένη, μετὰ σοῦ ὁ Κύριος καὶ διὰ σοῦ μεθ' ἡμῶν ἄλληλούια.
8. Τῇ ωραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου.
Χαίρε, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου ἄλληλούια.
9. Ἐντεινε καὶ κατενοδοῦ καὶ βασίλευε καὶ ἐν τῇ μονῇ Μαχαιράδος **μετὰ τοῦ υἱοῦ καὶ Θεοῦ σου**.
Χαίρε, παρθένε Θεοτόκε, ἐν γυναιξίν εὐλογημένη ἄλληλούια.
10. Ἐνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης.
Χαίρε, Μαρία, κυρία πάντων ἡμῶν, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, τῶν δυνάμεων ἄλληλούια.
11. Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου.
Χαίρε, θρόνε πυρμόρφε, τῶν τετραμόρφων ὑπερνοδοξότερα ἄλληλούια.
12. Ἐλαιον ἀγαλλιᾶσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.
Χαίρε, Μαρία, κυρία ἡμῶν τῶν δούλων σου καὶ πάντων τῶν εὐσεβῶν Κυρίων χριστιανῶν ἄλληλούια.
13. Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου.
Χαίρε, ὑπερευλογημένη, ὑπερδοξασιμένη, ἐν ὄρει ὑψηλῇ Μαχαιράδος τῶν χερουβὶμ ὑπερτέρα, τῶν σεραφὶμ ἐνδοξότερα ἄλληλούια.
14. Περιβεβλημένη, πεποικιλμένη.
Χαίρε, ἀχραντε Θεοτόκε, ὅτι ἔτεκες τὸν Σωτῆρα καὶ ῥύστην τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἄλληλούια.
15. Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου.
Χαίρε, παράδεισε λογκέ, ἀγνωτέρα τῶν χερουβὶμ, χαίρε, νύμφη ἀνύμφευτε ἄλληλούια.
16. Καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου.
Χαίρε, Ἁγία ἁγίων μείζων, χαίρε, νύμφη ἀνύμφευτε ἄλληλούια.
17. Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ.
Χαίρε, Παναγία παρθένε, καὶ ἐπάκουσον τῆς δεήσεως τῶν ἱκετῶν σου ἄλληλούια.
18. Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ.
Χαίρε, θεόνυμφε καὶ θεοδόξαστε Μαριάμ, τὴν οἰκτρὰν δέησιν ἡμῶν πρόσδεξαι, καὶ τῷ υἱῷ σου καὶ Θεῷ προσάγαγε, ἵνα σὲ δοξάζωμεν εἰς τοὺς αἰῶνας ἄλληλούια.
- Δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι. —λέγε—
Δόξα σοι, ὁ ἐν Τριάδι ὑμνούμενος καὶ προσκυνούμενος Θεὸς ἡμῶν, Τριάς ἁγία, δόξα σοι
—τιτι...εριρεμ (βραχὺ κράτημα)—
Τριάς ἁγία, δόξα σοι.
 - Καὶ νῦν καὶ αἰὲ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἁμήν. —λέγε—
Τὰς δεήσεις τῶν δύλων σου πρόσδεξαι, δέσποινα, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνάγκης καὶ θλίψεως
—τοτοτο...εριρεμ (βραχὺ κράτημα)—
ἀπὸ πάσης ἀνάγκης καὶ θλίψεως.

Τὰ τῆς συνθετικῆς ἀνάλυσης καὶ τοῦ μουσικολογικοῦ σχολιασμοῦ σύνδου τῶν παραπάνω παραλλαγῶν τῆς ἀρχικῆς μελοποίησης τοῦ Χουρμουζίου θὰ μὲ ἀπασχολήσουν περαιτέρω ἄλλοῦ· πάντως, ἡ ἀφορῶσα τουλάχιστον στοὺς συνήθεις 18 στίχους τῆς σύνθεσης–μελωδία παραμένει κατὰ βάση (καὶ μὲ ἐπουσιώδεις ἐνιαχοῦ μελικές παραλλαγές) ἢ ὑπὸ τοῦ Χουρμουζίου ἐξαρχῆς δεδομένη, παρὰ τὴν ἐξηγητικὰ πλήρη σχεδὸν σημειογραφικὴ ἐπαναδιατύπωσή της στοὺς ἐπισημανθέντες κώδικες τοῦ Ματθαίου· τὰ προστιθέμενα νέα τμήματα τῆς σύνθεσης (πλήρεις στίχοι ἢ καὶ ἐπιμέρους ποιητικὲς φράσεις) ἀποτελοῦν αὐτονόητα (γιὰ ἀμφοτέρους τοὺς ἐμπλεκόμενους μελοποιούς, Χουρμούζιο καὶ Ματθαῖο) καινοφανεῖς σὲ κάθε περίπτωση μελικές δημιουργίες.

❖ *Λόγον ἀγαθόν, Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου, ἦχος δ'.*

Βλ. στοὺς κώδικες Διονυσίου 806, σσ. 552-558. Διονυσίου 829 (Συλλογὴ ἐντύπων 7 [10/α]), φφ. 22^r-31^r: *Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου· ἦχος δ' Δι Λόγον ἀγαθόν.*

Ἡ σύνθεση –ἀποτελούμενη ἀπὸ 18 στίχους καὶ δύο καταληκτικὰ δοξαστικὰ μαθήματα (Δόξα· Ἡ μονὰς τῆ φύσει ... Καὶ νῦν· Ἐπιβιώμεθα πάντες)– δημοσιεύθηκε στὸ *Ταμεῖον Ἀνθολογίας [...]* Κωνσταντίνου πρωτοψάλτου [...], τόμος πρῶτος, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1845, σσ. 153-165.

❖ *Λόγον ἀγαθόν, Ἰωάσαφ Διονυσιάτου, ἦχοι β' καὶ πλ. β'.*

Ἡ πρώτη σύνθεση παραδίδεται στοὺς κώδικες Διονυσίου 829 (Συλλογὴ ἐντύπων 7 [10/α]), φφ. 8^v-22^r. Διονυσίου 831 (Συλλογὴ ἐντύπων 9 [32/α]), φφ. 55^v-70^r, ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἀναγραφὴ: *Ἰωάσαφ Διονυσιάτου· ἦχος β' Δι Λόγον ἀγαθόν.* Ἡ δευτέρη στοὺς ἴδιους ἐπίσης κώδικες Διονυσίου 829 (Συλλογὴ ἐντύπων 7 [10/α]), φφ. 39^v-57^r. Διονυσίου 831 (Συλλογὴ ἐντύπων 9 [32/α]), φφ. 70^r-91^r, ὑπὸ ἀνάλογη ἀναγραφὴ: *Ἰωάσαφ Διονυσιάτου· ἦχος πλ. β' Πα Λόγον ἀγαθόν.*

❖ *Λόγον ἀγαθόν, Νικολάου Δοχειαρίτου, ἦχος α'.*

Βλ. στὸν κώδικα Δοχειαρίου 404, φφ. 116^r-134^v: *Ἀρχὴ καὶ τῶν ἐκλογῶν, παρὰ διαφορῶν ποιητῶν, τὸ παρὸν Νικολάου ἱερομονάχου· ἦχος α' Λόγον ἀγαθόν· ἢ στὸν κώδικα Δοχειαρίου-Τυπικαρίου 123 (αὐτόγραφη καταγραφή, περὶ τὸ 1840), σσ. 429-450: Ἐκλογὴ, ψαλλομένη εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Θεοτόκου, τοῦ αὐτοῦ [sc. Νικολάου Δοχειαρίτου]· ἦχος α' Λόγον ἀγαθόν.*

Πλήρης ἡ σύνθεση, ἀπὸ 18 στίχους καὶ δύο καταληκτικὰ δοξαστικὰ μαθήματα (Δόξα· Δόξα σοι, ὁ ἐν Τριάδι ὑμνούμενος... Καὶ νῦν· Τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου πρόσδεξαι, δέσποινα...), δημοσιεύθηκε στὸ *Μουσικὸν παράρτημα τῆς μουσικῆς ἐφημερίδος Φόρμιγξ [...]*, περ. Β', ἔτος Σ', ἐν Ἀθήναις 1910, σσ. 99-117 [καὶ ἀναδημοσιεύθηκε ἀργότερα στὸ Ἀνδρέου μοναχοῦ Ἀγιορείτου (ἐπιμέλεια), *Ταμεῖον Ἀνθολογίας [...]*, τόμος Β' [...], τεῦχος Β' [...], ὁ.π., σσ. 56-74], ὑπὸ τὴν ἔνδειξη: «Πολυέλεος παρ' ἀνωνύμου, ψαλλόμενος εἰς θεομητορικὰς ἐορτὰς, εὔρεθεις ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, δημοσιεύεται δὲ παρὰ τοῦ ἱερολογιωτάτου Νικοδήμου Ἰωαννίδου, ἱεροδιακόνου καὶ μουσικοῦ· ἦχος α' Λόγον ἀγαθόν».

❖ *Λόγον ἀγαθόν, Κοσμά Δοχειαρίτου, ἤχος δ΄.*

Βλ. στους κώδικες Δοχειαρίου 405, φφ. 136^r-156^r. Δοχειαρίου 1463, φφ. 321^r-322^r: Πολυέλεος, ψαλλόμενος εἰς τὰς ἐορτάς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, μελοποιηθεὶς παρὰ Κοσμά μοναχοῦ Ἀγιορείτου· ἤχος δ΄ Λόγον ἀγαθόν.

❖ *Λόγον ἀγαθόν, Καλλινίκου ἱερέως, ἤχος πλ. α΄.*

Παραδίδεται στὸν κώδικα Παντελεήμονος 928 (τοῦ ἔτους 1827), φφ. 6^r-15^r, ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἀναγραφή: Ἐκλογή, ψαλλομένη εἰς θεομητορικὰς [sc. ἐορτάς], [Καλλινίκου ἱερέως]· ἤχος πλ. α΄ Λόγον ἀγαθόν.

❖ *Λόγον ἀγαθόν, Θεοδώρου Φωκαέως, ἤχοι πλ. δ΄ καὶ βαρὺς.*

Ἡ πρώτη σύνθεση σύγκειται ἀπὸ 18 στίχους καὶ ἓνα καταληκτικὸ θεοτοκίο μάθημα (Δέσποινα πρόσδεξαι...), τοῦ ὁποῦ προτάσσονται οἱ δύο στίχοι τῆς μικρῆς δοξολογίας· παραμένει ὡς σήμερα πολὺ προσφιλῆς στὸν ἱεροψαλτικὸ κόσμο, ψαλλόμενη πολλάκις. Χαρακτηριστικὲς ἀνθολογήσεις τῆς στὰ χειρόγραφα βλ. στους κώδικες Παύλου 46, σσ. 273-297 [: Θεοδώρου Φωκαέως· ἤχος πλ. δ΄ Λόγον ἀγαθόν] καὶ Παντελεήμονος 937, σσ. 80-95 [: Ἐτερον, Θεοδώρου Φωκαέως· ἤχος πλ. δ΄ Λόγον ἀγαθόν]. Γνώρισε πολυάριθμες ἐκδόσεις, προσαρμόστηκε δὲ καὶ στὴ ρουμανικὴ γλῶσσα [βλ. ἐνδεικτικὰ Παύλου 409, σσ. 189-213 καὶ Παύλου 433, φφ. 178^v-184^v: Πολυέλεος, Θεοδώρου Φωκαέως, προσαρμογὴ Νεκταρίου· ἤχος πλ. δ΄ Λόγον ἀγαθόν].

Ἡ δευτέρη σύνθεση ἀπαρτίζεται ὁμοίως ἀπὸ 18 στίχους καὶ ἓνα καταληκτικὸ θεοτοκίο μάθημα (Τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου...) ὑπὸ τοὺς στίχους τῆς μικρῆς δοξολογίας [βλ. ἐνδεικτικὰ στὸν κώδικα Διονυσίου 829 (Συλλογὴ ἐντύπων 7 [10/α]), φφ. 57^r-68^r: Θ[εοδώρου] π[α]π[ᾶ] [Παράσχου] Φ[ωκαέως]· ἤχος βαρὺς τετράφωνος Λόγον ἀγαθόν]. Δημοσιεύθηκε πλήρως στὸ Ταμεῖον Ἀνθολογίας [...] Θεοδώρου Φωκαέως [...], τόμος δεύτερος, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1869, σσ. 148-167, ἐνῶ προσαρμόστηκε κι αὐτὴ στὴ ρουμανικὴ γλῶσσα [βλ. ἐνδεικτικὰ Παύλου 433 (χργφ. Ὀνουφρίου ἱεροδιακόνου κατὰ τὸ 1903), φφ. 184^v-192^r: Ἄλλος, Θεοδώρου Φωκαέως, προσαρμογὴ Νεκταρίου· ἤχος βαρὺς Λόγον ἀγαθόν].

❖ *Λόγον ἀγαθόν, Γεωργίου Ρυσίου, ἤχος δ΄.*

Σύνθεση ἀπὸ 18 στίχους καὶ δύο καταληκτικὰ δοξαστικὰ μαθήματα (Δόξα· Πατέρα δοξάσωμεν, υἱὸν ὑπερυψώσωμεν... Καὶ νῦν· Πρόσδεξαι, δέσποινα, τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου)· βλ. ἐνδεικτικὰ στὸν κώδικα Κουτλουμουσίου 742 (χργφ. ε΄), φφ. 52^r-58^r [: Πολυέλεος, Γεωργίου παπᾶ Ρυσίου· ἤχος δ΄ Λόγον ἀγαθόν].

Πλήρως δημοσιεύθηκε –μεταξὺ ἄλλων– καὶ στὴν Πανδέκτη [...], ὁ.π., σσ. 338-354, ὅπου σύμφωνα μὲ σχετικὴ σημείωση παρατίθεται «ἐπιδιορθωμένη παρὰ τοῖς ἐκδότοις (sic)».

2

Ειδικότερα θά μὲ ἀπασχολήσῃ ἐδῶ μόνον μιὰ ὁμοειδῆς σύνθεση, ἀποδιδόμενη στὸν Πέτρο Βυζάντιο². Ἡ ἐν λόγῳ σύνθεση εἶχε καὶ παλαιότερα ἐντοπισθεῖ, σὲ δύο αὐτόγραφους Δημητρίου τοῦ Λώτου κώδικες³: στὸν Σινᾶ 1441 (Ἀνθολογία τοῦ ἔτους 1802), φφ. 99^v-102^v [: *Κύρ Πέτρου Βυζαντίου ἤχος πλ. α' Λόγον ἀγαθόν* (= EIKONA 1)] καὶ στὸν Μερλιέ 7 [EBE 3469] (Ἀνθολογία τοῦ ἔτους 1805), φφ. 82^r-85^v [: *Κύρ Πέτρου τοῦ Βυζαντίου ἤχος πλ. α' Λόγον ἀγαθόν* (= EIKONA 2)]. Πρόσφατα ἐντοπίστηκε καὶ στὸν ὑπ' ἀριθμὸν 6 κώδικα τῆς μονῆς ἀγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων Κρήτης (Ἀνθολογία τοῦ ἔτους 1821, χφ. Συμεὼν ἱερομονάχου τοῦ Κρητός), φφ. 54^r-57^r, ὅπου ὁμως ἀνθολογεῖται ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἀναγραφή: *Ἐκλογή, ποιηθεῖσα παρὰ κύρ Πέτρου λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου ἤχος πλ. α' Λόγον ἀγαθόν* (= EIKONA 3 [ἡ ἐπισημάνση ἀπὸ τὸν ὁμότεχνο φίλο Ἐμμανουὴλ Σουργιαδάκη, στὴν προμνημονευθεῖσα διδακτορικὴ διατριβὴ του *Ἡ ψαλτικὴ τέχνη στὴν Κωνσταντινούπολη κατὰ τὸν 18^ο αἰῶνα*, σ. 310 (ὅπου ἡ σύνθεση ἀποδίδεται στὸν Πέτρο Πελοποννήσιο)]).

Ἀπὸ τὴν τελευταία περίπτωση (ποῦ φέρει ἐκ νέου στὸ προσκῆνιο τὴν ἤδη παραπάνω ἀμφισβητηθεῖσα συμβολὴ Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου στὴ μελοποίηση κάποιου δείγματος τῆς παρούσας ἐκλογῆς) τίθεται εὐθύς ζήτημα πατρότητας τῆς σύνθεσης, ζήτημα ποῦ μᾶλλον πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἐπουσιῶδες καὶ ψευδεπίγραφο: ἡ συγκεκριμένη σύνθεση καταγράφεται σὲ σύντρες τοὺς κώδικες (ὅπως τεκμαίρεται ἀπὸ τὰ παρατιθέμενα στὸ τέλος τοῦ παρόντος

2. Παρακάμπτω ἐδῶ κάθε βιοεργογραφικὴ ἀναφορὰ στὸν Πέτρο Βυζάντιο (ἐνόψει μελλοντικῆς εἰδικότερης ἐνασχόλησής μου μὲ τὸ θέμα) παραπέμποντας πρὸς τὸ παρὸν στὴν ἀκόλουθη σχετικὴ βιβλιογραφία: Κ. Ἄ. Ψάχου, «Πέτρος ὁ Βυζάντιος πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τὰ σφζόμενα ἰδιόχειρα αὐτοῦ χειρόγραφα», *Φόρμιγξ*, περ. Β', ἔτος 5' (Η'), ἀριθμὸς 13-14, ἐν Ἀθήναις 15-31 Ἰανουαρίου 1911, σσ. 2-4. Μανόλη Κ. Χατζηγιακουμῆ, *Μουσικὰ χειρόγραφα Τουρκοκρατίας (1453-1832)*, τόμος πρῶτος, Ἀθήνα 1975, σσ. 364-367 (ὅπου περαιτέρω ἐπισημάνσεις γιὰ τὰ αὐτόγραφα τοῦ Πέτρου, ἀλλὰ καὶ πίνακας τῶν συνθέσεών του). Τοῦ ἴδιου, *Χειρόγραφα ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς 1453-1820. Συμβολὴ στὴν ἔρευνα τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ*, Ἀθήνα 1980, σσ. 47-49, 96-97 (ὑπόσημ. 261-268) καὶ 176-177 (ὅπου περιγράφεται ὁ αὐτόγραφός του κώδικας Γριτσάνη 13): συνοπτικὴ ἐπίσης ἀπαρίθμηση τοῦ κωδικογραφικοῦ ἔργου τοῦ Βυζαντίου Πέτρου βλ. καὶ στὸ Λίνου Πολίτη καὶ Μαρίας Πολίτη, «Βιβλιογράφοι 17^{ου}-18^{ου} αἰῶνα. Συνοπτικὴ καταγραφή», *Δελτίο τοῦ Ἱστορικοῦ καὶ Παλαιογραφικοῦ Ἀρχείου* 6 (1988-1992), Ἀθήνα 1994, σσ. 607-608. Τὰ περὶ τῆς ἱεροψαλτικῆς ἀνέλιξης τοῦ Πέτρου βλ. στὸ Χρ. Γ. Πατρινέλη, «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Α'. Πρωτοψάλται, λαμπαδάριοι καὶ δομέστικοι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (1453-1821)», *Μνημοσύνη* 2 (1969), σσ. 80, 86-87 καὶ 89-90 [= Christos Patrinelis, "Protop-

saltae, Lampadarii, and Domestikoi of the Great Church during the post-Byzantine Period (1453-1821)", *Studies in Eastern Chant* 3 (1973), pp. 156, 163-164 and 166]. Γενικὰ γιὰ τὸν Πέτρο πρβλ. καὶ Γρ. Θ. Στάθη, «Ἡ σύγχυση τῶν τριῶν Πέτρων (δηλ. Μπερεκέτη, Πελοποννησίου καὶ Βυζαντίου)», *Βυζαντινὰ* 3 (1971), σσ. 216-251. Γ. Μ. Πολιτάρχη, *Ἦμογράφοι καὶ μελωδοὶ [...]*, [Ἀθήναι 1980], σσ. 76-82. Μιλτιάδου Ἐμμ. Παππᾶ, «Πέτρος ὁ Βυζάντιος († 1808)», *Ὁ Πανσέληνος. Περιοδικὴ ἐκδόση γιὰ τὴν τέχνη, τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν πολιτισμὸ στὴν Πιερία*, τεῦχος 6-7, (Κατερίνη, Ἀπρίλιος 2001), σσ. 80-86. Γιάννη Πλεμμένου, *Τὸ μουσικὸ πορτρέτο τοῦ νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ*, (Ἀθήνα 2003), σσ. 133-164. Κωνσταντίνου Χαρ. Καραγκούνη, *Ἡ παράδοση καὶ ἐξήγηση τοῦ μέλους τῶν Χερουβικῶν τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς μελοποιίας*, Ἀθήναι 2003, σσ. 529-533. Nina-Maria Wanek, *Nachbyzantinischer Liturgischer Gesang im Wandel. Studien zu den Musikhandschriften des Supplementum Graecum der Österreichischen Nationalbibliothek*, Wien 2007, p. 94. Ἐμμανουὴλ Σουργιαδάκη, *Ἡ ψαλτικὴ τέχνη στὴν Κωνσταντινούπολη κατὰ τὸν 18^ο αἰῶνα*, Ἡράκλειο Κρήτης 2013 [ἀνέκδοτη διδακτορικὴ διατριβὴ (μὲ τὴν εὐγενῆ παραχώρηση τοῦ συγγραφέα)], σσ. 325-336.

3. Βλ. Ἀχιλλέως Γ. Χαλδαίακη, *Ὁ πολυέλεος στὴν βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ μελοποιία, ὅ.π.*, σσ. 334-335, ὅπου καὶ πρωτογενῆς σχολιασμὸς τῆς σύνθεσης.

κειμένου σχετικά φωτογραφικά δείγματα) κατά τρόπο άξιοθαύμαστα πανομοιότυπο, παραδίδεται δὲ –ἥδη μιὰ εἰκοσαετία σχεδὸν πρὸ τῆς ἐν λόγῳ ὀψιμότερης καταγραφῆς τῆς (ἀπὸ τὸν, ἄγνωστο ἀπὸ ἀλλοῦ, Κρῆτα ἱερομόναχο κωδικογράφῳ Συμεῶν⁴)– μέσῳ τοῦ ἔγκυρου μουσικοῦ καλάμου τοῦ πρωτοψάλτου Σμύρνης Δημητρίου Λώτου⁵, ὁ ὁποῖος καὶ τὴν διευρύνει συνθετικά· οἱ χρονολογίες καταγραφῆς τῆς ἴδιας σύνθεσης ἀπὸ τὸν τελευταῖο (ποὺ ἐγχρονίζουσι ἔμμεσα τὴ μελοποίησίν τῆς περὶ τὰ τέλη τοῦ 18^{ου} αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ τέλη ἐπίσης τῆς βιοτῆς τοῦ μελουργοῦ Πέτρου τοῦ Βυζαντινοῦ), συνδυαζόμενες μὲ ἐπιπλέον ἐσωτερικὰ στοιχεῖα, ὅπως αὐτὰ προκύπτουν ἀπὸ τὴ σχολιαζόμενη στὴ συνέχεια ἰδιαίτερη δομὴ τῆς, ἀποτελοῦν ἐπιπρόσθετες ἐνδείξεις, ἐνισχυτικὲς τῆς ἀπερίφραστα στὰ χειρόγραφα τοῦ Λώτου δηλούμενης ταυτότητας τοῦ μελοποιῦ τῆς.

Κατὰ τὴν καταγεγραμμένη στοὺς παραπάνω κώδικες μορφή τῆς ἢ ἐξεταζόμενη σύνθεση

4. Ἀσφαλῶς αὐτοπροσδιορίζεται ὁ ἐν λόγῳ κωδικογράφος, ὑπογράφοντας τὸν παραπάνω κώδικα ὑπ' ἀριθμὸν 6 τῆς μονῆς ἁγ. Τριάδος Ἱσακάρων, στὸ φ. 244^ν, ὡς ἐξῆς (ὀρθογραφῶ ἐδῶ τὴ σημείωση): *Ἡ παροῦσα ἄσματομελιζύτοφθογγος Ἀνθολογία ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ Συμεῶν ἱερομονάχου Κρητός, ἦν ἐγραψα εἰς τὸ νησίον τῆς Σαντορίνης, κατὰ τὸ ἄωκα^ο, ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ κβ^ο. Βλ. Ν. Β. Τωμαδάκη, «Ἡ ἱερὰ μονὴ ἁγίας Τριάδος τῶν Ἱσακάρων ἐν ἀκρωτηρίῳ Μελέχα Κρήτης», Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 9 (1932), σ. 342· στὸ τελευταῖο μελέτημα ἐπισημαίνεται ἀκόμη (σ. 343-344) ὅτι ὁ ἴδιος Συμεὼν ἔχει ὁμοίως γράψῃ καὶ τὸν ὑπ' ἀριθμὸν 7 κώδικα τῆς αὐτῆς συλλογῆς, ἕνα Εἰρμολόγιο Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου, βάσει παρεμφεροῦς κωδικογραφικοῦ σημειώματος, στὸ φ. 83^ν, ἔχοντος ὡς ἐξῆς (καὶ πάλι ὀρθογραφῶ ἐδῶ τὴ σημείωση): *Δόξα τῶ ἐν Τριάδι ὑμνουμένῳ Θεῷ ἡμῶν, δόξα σοι. Τὸ παρὸν Εἰρμολόγιον ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ Συμεῶν ἱερομονάχου τοῦ Κρητός, τὸ ὁποῖον ἐγραψα εἰς τὸ νησίον τῆς Σαντορίνης, κατὰ τὸ ἄωκβ^ο. Μέμνησθε οἱ ἄσματομελωδοῦντες [ἄξιοπρόσεκτη ἐδῶ καὶ ἡ ἀκόλουθη σημείωση, γραμμικὴ στὸ δεύτερο παράφυλλο τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ ἴδιου κώδικα: ἀσταχώθη (sic) παρὰ τοῦ ἴδιου γραφέως Συμεῶν ἱερομονάχου Κρητός, 1823 Ἀπριλίου 4 (βλ. αὐτόθι, σ. 344)]· πάντως, ὁ συντάκτης τοῦ παραπάνω μελετήματος, ὅπου συνοπτικὰ καταλογογραφοῦνται ὅλοι οἱ ἀποκειμένοι στὴ μνημονευθεῖσα μονὴ χειρόγραφοι κώδικες, ἐπισημαίνει παρακατιῶν (σ. 346) ὅτι «καὶ οἱ κώδικες 8 μέχρι 11 εἶναι γεγραμμένοι διὰ χειρὸς Συμεῶν τοῦ Ἱερομονάχου, ὁ χαρακτήρ εἶναι ὁ αὐτός»· σύμφωνα δὲ μὲ τίς αὐτόθι (σ. 344-346) παρεχόμενες πληροφορίες, οἱ ἐν λόγῳ κώδικες περιέχουν ἐπίσης ὕλη Εἰρμολογίου (Καταβασίεις Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 8) καὶ Ἀνθολογίας (οἱ ὑπ' ἀριθμὸν 9 [ἀκέφαλη Ἀνθολογία] καὶ 10, ὁ τελευταῖος –ὅπως διευκρινίζεται– πανομοιότυπος σχεδὸν μὲ τὸν ἀρχικὰ μνημονευθέντα ὑπ'**

ἀριθμὸν 6 [ἐνῶ ἀπροσδιόριστο παραμένει –βάσει τῆς συγκεκριμένης καταλογογράφησης– τὸ περιεχόμενο τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 11 κώδικα]). Συμπικνωμένη ἀνακεφαλαίωση τῶν ἰδίων δεδομένων γιὰ τοὺς ἐν λόγῳ κώδικες τοῦ Συμεῶν πρβλ. καὶ στὸ μελέτημα Δ. Α. Ζακυθηνοῦ, «Τὰ ἱστορικὰ καὶ μοναστηριακὰ ἀρχεῖα τῆς Κρήτης», Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν 2 (1939), σ. 522-523 [εὐχαριστῶ κι ἀπὸ ἑδῶ τὸν συνάδελφο Ἐμμανουὴλ Γιαννόπουλο γιὰ τὴν ἐπισήμανση τῶν δύο παραπάνω βιβλιογραφικῶν ἀναφορῶν].

5. Βλ. ἐκτενῆ βιοεργογραφικὴ περὶ αὐτοῦ ἀναφορὰ στὴ μελέτη Πηνελόπης Γρ. Στάθη, «Ὁ φίλος τοῦ Κοραΐ Δημήτριος Λώτος καὶ τὰ μουσικὰ χειρόγραφα του», Ὁ Ἑραριστῆς 10 (1972-73), σ. 157-190 (ὅπου ἐξαντλητικὴ μνεῖα στοὺς προγενέστερους ἐπιμέρους καταλόγους τῶν ἰδιόγραφων τοῦ Λώτου καὶ ἀναφορὰ στὴ λοιπὴ βιβλιογραφία). Βλ. ἐπίσης Μ. Χατζηγιακουμῆ, *Μουσικὰ χειρόγραφα Τουρκοκρατίας...*, ὁ.π., σ. 334-335 (ὅπου ἐργογραφικὸς πίνακας τοῦ Λώτου). Τοῦ ἴδιου, *Χειρόγραφα ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς...*, ὁ.π., σ. 50, 97 (ὑπόσημ. 279-280), 170-171 (ὅπου περιγραφὴ τοῦ αὐτόγραφου τοῦ Λώτου κώδικα Δοχειαρίου 338) καὶ 183-184 (ὅπου περιγραφὴ τοῦ αὐτόγραφου τοῦ Λώτου κώδικα Μερλιέ 7 [= Τοῦ ἴδιου, *Μουσικὰ χειρόγραφα Τουρκοκρατίας...*, ὁ.π., σ. 202-206]). Περιγραφὴ ἄλλων αὐτόγραφων τοῦ Δημητρίου Λώτου κωδίκων βλ. στὰ: Γρ. Θ. Στάθη, *Τὰ χειρόγραφα βυζαντινῆς μουσικῆς-Ἁγιον Ὄρος. Κατάλογος περιγραφικὸς τῶν χειρογράφων κωδίκων βυζαντινῆς μουσικῆς τῶν ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν ἱερῶν μονῶν καὶ σκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους*, τόμος Α', Ἀθήναι 1975, σ. 189-206, 397-405, 406-417, 417-427. Τοῦ ἴδιου, *Τὰ χειρόγραφα βυζαντινῆς μουσικῆς-Ἁγιον Ὄρος. Κατάλογος περιγραφικὸς τῶν χειρογράφων κωδίκων βυζαντινῆς μουσικῆς τῶν ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν ἱερῶν μονῶν καὶ σκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους*, τόμος Γ', ὁ.π., σ. 125-139.

ἀποτελείται ἀπὸ 13 στίχους [: ¹Λόγον ἀγαθόν – ²Λέγω ἐγώ – ³Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος – ⁴Ὁραῖος κάλλι – ⁵Ἐξεχύθη χάρις – ⁶Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου – ⁷Καὶ ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε – ⁸Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός – ⁹Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου – ¹⁰Ἀκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε – ¹¹Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν – ¹²Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου – ¹³Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου]. ἀπὸ αὐτοῦς, μόνον οἱ 4 πρῶτοι ἀκολουθοῦν τὴ συνήθη γιὰ τὴν παρούσα χρονικὴ περίοδο μορφολογικὴ δομῆ· ἀπὸ τὸν 5^ο στίχο καὶ ἐξῆς παρατηρεῖται μιὰ ἐνδιαφέρουσα σύμπτυξη τῶν δύο στίχων σὲ ἓνα, τῆς ἐπιβολῆς θεοτοκίων ἐξωψαλμικῶν κειμένων (τῶν ἐν χρήσει γνωστῶν γιὰ τὸν παρόντα ψαλμό, ἀλλὰ καὶ ἄλλων νέων) εἴτε διατηρουμένης [βλ. αἴφνης τοὺς στίχους· ⁵Ἐξεχύθη χάρις ἐν χεῖλεσί σου· διὰ τοῦτο εὐλόγησέ σε ὁ Θεός εἰς τὸν αἰῶνα – λέγε–· χαῖρε, ἡ τῶν ἀπηλπισμένων ἐλπίς καὶ τῶν πολεμουμένων βοήθεια· ἀλληλούια // ⁶Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ, τῇ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου – λέγε–· χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ καὶ διὰ σοῦ μεθ' ἡμῶν· ἀλληλούια // ⁸Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιᾶσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου – λέγε–· χαῖρε, θρόνε πυρίμορφε, τῶν τετραμόρφων ἐνδοξοτέρα· ἀλληλούια], εἴτε παραλειπομένης [βλ. ὁμοίως τοὺς στίχους· ⁹Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ διαχρῦσφ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη· ἀλληλούια // ¹⁰Ἀκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου· ἀλληλούια // ¹¹Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ· ἀλληλούια // ¹²Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· ἀλληλούια (σημειωτέον ὅτι στοὺς δύο πρώτους στίχους αὐτῆς τῆς κατηγορίας προστίθενται ἐδῶ, ἐπίσης «καινοφανῶς», ἐπιπλέον τμήματα ψαλμικοῦ κειμένου –ἀπὸ τὸν 44^ο πάντοτε ψαλμό–, ἀναλυτικά, στὸν 9^ο στίχο τὸ ἐν ἱματισμῷ διαχρῦσφ [ψαλμ. 44, 10] καὶ στὸν 10^ο στίχο τὸ καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου [ψαλμ. 44, 12])]. Πρόσθετο εἰδικὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν ἀφενὸς μὲν ὁ 7^{ος} στίχος (Καὶ ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης), πού ὄχι μόνον συμπεριλαμβάνει δύο –ἀπὸ τοὺς συνήθεις γιὰ τὰ μορφολογικὰ δεδομένα τῆς παρούσας χρονικῆς περιόδου– στίχους, ἀλλὰ ἐπισφραγίζεται καὶ μὲ τὸ ἀκόλουθο «καινοφανές» θεοτοκίον ἐγκώμιο: **χαῖρε, ἡ τῶν οὐρανῶν ὑψηλοτέρα, ὡς μήτηρ τοῦ παντάνακτος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ**· ἀφετέρου δὲ ὁ τελευταῖος (12^{ος}) στίχος τῆς σύνθεσης, πού παραδίδεται διττῶς· ἀρχικά, ὅπως προσημειώθηκε, ἄνευ θεοτοκίου ἐγκωμίου [: Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· ἀλληλούια] καὶ στὴ συνέχεια μελισματικότερα μελοποιημένος (ὡς καταφανῆς μελικὴ κατακλειῖδα ὅλης τῆς σύνθεσης, ὄντως ὡς «περισσὴ»), μὲ συνημμένο ἐπιπλέον, ὁμοίως «καινοφανές», ἐξωψαλμικὸ κείμενο [: Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· μνησθείης δὲ καὶ ἡμῶν, τῶν ἀχρείων δούλων σου, Παναγία, ἐν ὥρᾳ τῇ φοβερᾷ, ὡς ἔχουσα παρῆρησιαν πρὸς τὸν υἱόν σου, θεόνυμφε, εἰς σὲ γὰρ ἐλπίζομεν, τὴν ἀκαταίσχυντον].

Στὸν πίνακα πού ἀκολουθεῖ φαίνονται ὅλες οἱ παραπάνω δομικὲς διαφοροποιήσεις τῆς παρούσας σύνθεσης, σὲ σχέση μὲ τὴν ἤδη περιγραφεῖσα ἀντίστοιχη ἀρχετυπικὴ Πέτρου τοῦ Μπερεκέτη (μὲ κόκκινο χροῦμα σημειώνονται οἱ σχετικὲς προσθήκες Πέτρου τοῦ Βυζαντίου):

Λόγον ἀγαθόν· ἀλληλούια. Ἐξηρεύξατο ἡ καρδιά μου λόγον ἀγαθόν.

Χαῖρε, παντάνασσα πανύμνητε, μήτηρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· ἀλληλούια.

Λέγω ἐγώ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ.

Χαῖρε, βασίλισσα τῶν ἀγγέλων, δέσποινα τοῦ κόσμου· ἀλληλούια.

Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου.

Χαῖρε, τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα, πατριαρχῶν ἡ δόξα· ἀλληλούια.

Ὁραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.

Χαίρε, ἀγνή παρθένη, θεόνυμφε δέσποινα: ἀλληλούια.

Ἐξεχύθη χάρις ἐν χεῖλεσί σου. ➔

~~Χαίρε, ἁσπίς, ἀρόλιον, ἀφόρος, Παναγία:~~ ἀλληλούια.

Διὰ τοῦτο εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα.

Χαίρε, ἡ τῶν ἀηγησιαμένων ἢ ἐλπίς καὶ τῶν πολεμουμένων βοήθεια: ἀλληλούια.

Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ. ➔

Χαίρε, κεχαριτωμένη, μετὰ σοῦ ὁ Κύριος καὶ διὰ σοῦ μετ' ἡμῶν: ἀλληλούια.

Τῇ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου.

~~Χαίρε, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναίξιν καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου:~~ ἀλληλούια.

[Καὶ] ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασιλευε. ➔

~~Χαίρε, παρθένη Θεοτόκε, ἐν γυναίξιν εὐλογημένη:~~ ἀλληλούια.

Ἔνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης.

~~Χαίρε, Μαρία, κυρία πάντων ἡμῶν, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, τῶν δυνάμεων:~~ ἀλληλούια.

Χαίρε, ἡ τῶν οὐρανῶν ὑψηλότερα, ὡς μήτηρ τοῦ παντάνακτος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ: ἀλληλούια.

Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου. ➔

Χαίρε, θρόνε πυρμόρφε, τῶν τετραμόρφων ὑπερενδοξότερα: ἀλληλούια.

Ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.

~~Χαίρε, Μαρία, κυρία πάντων ἡμῶν, χαίρε, μήτηρ τῆς ζωῆς:~~ ἀλληλούια

Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου. **ἐν ἱματισμῷ διαχύρω.** ➔

~~Χαίρε, ὑπερευλογημένη, ὑπερδοξασημένη:~~ ἀλληλούια.

Περιβεβλημένη, πεποικιλμένη.

~~Χαίρε, ἄχραντε Θεοτόκε, ὅτι Σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν:~~ ἀλληλούια.

Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου. ➔

~~Χαίρε, παράδρασε ἀγνώτατε, χαίρε, νόμφη ἀνύμφευτε:~~ ἀλληλούια.

Καὶ ἐπιλάβου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου **καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου.**

~~Χαίρε, Ἁγία ἁγίων μεζῶν, χαίρε, νόμφη ἀνύμφευτε:~~ ἀλληλούια.

Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ.

Παναγία παρθένη, ἐπάκουσον τῆς φωνῆς τοῦ ἀχρείου ἱκέτου σου, στεναγμοὺς τῆς καρδίας προσφέρειν σοι ἀνάως εὐδώσον, δέσποινα: ἀλληλούια.

Μνηστήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ.

Παναγία παρθένη, θεόνυμφε, τὴν οἰκτρὰν λειτουργίαν μου πρόσδεξαι, καὶ Θεῷ τῷ εὐσπλαγγνῷ προσάγαγε, ὅπως χαίρων δοξάζω, πανάμωρε: ἀλληλούια.

Μνηστήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ.

Παναγία παρθένη, θεόνυμφε, τὴν οἰκτρὰν λειτουργίαν μου πρόσδεξαι, καὶ Θεῷ τῷ εὐσπλαγγνῷ προσάγαγε, ὅπως χαίρων δοξάζω, πανάμωρε: ἀλληλούια.

Μνηστήθεις δὲ καὶ ἡμῶν, τῶν ἀχρείων δούλων σου, Παναγία, ἐν ὥρᾳ τῇ φοβερᾷ, ὡς ἔχουσα παρρησίαν πρὸς τὸν υἱόν σου, θεόνυμφε, εἰς σὲ γὰρ ἐλπίζομεν, τὴν ἀκαταίσχυντον.

Τεκμαίρεται ἀπὸ τὸν παραπάνω πίνακα μιὰ καινοφανῆ ἑξαμερῆς δομικὴ διαχείριση τοῦ ποιητικοῦ κειμένου τῆς σύνθεσης, ἀριθμητικὰ ἀνταποκρινόμενη στὸ σχῆμα 4+2+1+1+4+1· ἀναλυτικότερα:

- 4: τὸ πρῶτο μέρος (στίχοι 1-4), ὅπου πιστὰ ἀκολουθεῖται ἢ ὡς τότε παραδεδομένη μορφολογικὴ τακτικὴ
- 2: τὸ δεύτερο μέρος (στίχοι 5-6), ὅπου οἱ προϋφιστάμενοι 4 ψαλμικοὶ στίχοι διαμορφώνονται σὲ 2, τῶν ἀρχικῶν ἐξωψαλμικῶν θεοτοκίων ἐγκωμίων διατηρουμένων κατὰ μιὰν ἐνδιαφέρουσα «μεσόπτυκνη» μορφολογικὴ τακτικὴ
- 1: τὸ τρίτο μέρος (στίχος 7), πού λειτουργεῖ καὶ σὰν εὐκρινῆς ἐνδειξη τῆς «μεσότη-
τας» τῆς ὅλης σύνθεσης [ἢ, κατὰ πυραμιδοειδῆ θεώρηση, τῆς κορυφωσῆς τῆς], ὅπου μάλιστα ὁ μελοποιός, ἀπορρίπτοντας ἀμφοτέρω τὰ προϋφιστάμενα, προσθέτει (ἐπι-

καλούμενος –έν είδει λανθάνοντος ἐνδιάμεσου «μηνύματος»– τὴν τῶν οὐρανῶν ὑψηλοτέρᾳ) καινοφανές θεοτοκίο ἐγκώμιο

- 1: τὸ τέταρτο μέρος (στίχος 8), μᾶλλον ἐνδεικτικὸ, ὅπου ὑπαινικτικὰ ἐπαναλαμβάνεται ἢ γνωστὴ ἀπὸ τὸ 2^ο ζευγὸς τοῦ δευτέρου μέρους τῆς σύνθεσης τακτικὴ
- 4: τὸ πέμπτο μέρος (στίχοι 9-12), «ἀντιστικτικὸ» τοῦ πρώτου, ὅπου ἀρχικὰ οἱ προϋφιστάμενοι 4 ψαλμικοὶ στίχοι διαμορφώνονται καὶ πάλι σὲ 2 (διατηρουμένων στὴ συνέχεια τῶν ἐναπομενοντων δύο), παντελῶς μὲν ἀπαλειφομένων τῶν σχετικῶν ἐξωψαλμικῶν θεοτοκίων ἐγκωμίων, μὲ εὐγλωττὴ δὲ διακριτικότητα προστιθεμένων ἐπιπλέον (συμβολικὰ παραπεμπουσῶν σὲ –ἀπὸ ἐξωτερικῆ-ἐνδυματολογικῆ λαμπρότητα ἀναδυόμενῃ– ἐπιθυμία ἄρρενος πρὸς θῆλυ) ψαλμικῶν περικοπῶν
- 1: τὸ ἕκτο μέρος (στίχος 13), ἢ μὲ πολυσήμαντες συνδηλώσεις κατακλείδα τῆς σύνθεσης, κατασκευασμένη μὲν ἀπλούστατα, μὲ ἐπανάληψη (ὡς «περισσῆς») τοῦ τελευταίου ψαλμικοῦ στίχου, χρωματισμένη δὲ εὐρηματικά, μὲ προσθήκη τοῦ ἀκροτελεύτιου ἐξωψαλμικοῦ θεοτοκίου ἐγκωμίου, τὸ περιεχόμενο τοῦ ὁποῖου (διατυπωμένο μάλιστα, ὡς ἄλλη ἔκκληση συγκινητικῆ, σὲ ἔγκλιση εὐκτικῆ), ἀναμφίβολα μιὰ μεγαλοφωνώτατη προσευχή, προσεπιμαρτυρεῖ τὴν ταυτότητα τοῦ πολυπάθου καὶ «ἀχρείου» συνθέτη: *κατὰ τὴν δαισθητικὰ ἐπερχόμενη τελευτὴν του, ἡ Παναγία, ἢ ἔχουσα παρρησία, ἀναδεικνύεται ἢ μόνῃ καὶ «ἀκαταίσχυντῃ» ἐλπίδα του ...*

Τελικὰ, τὸ ποιητικὸ περιεχόμενο τῆς παρούσας σύνθεσης Πέτρου τοῦ Βυζαντίου διαμορφώνεται ὡς ἑξῆς:

1. Λόγον ἀγαθόν· ἀλληλούια. Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. –λέγε–
Χαίρε, παντάνασσα πανύμνητε, μήτηρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· ἀλληλούια.
2. Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ. –λέγε–
Χαίρε, βασίλισσα τῶν ἀγγέλων, δέσποινα τοῦ κόσμου· ἀλληλούια.
3. Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου. –λέγε–
Χαίρε, τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα, πατριαρχῶν ἢ δόξα· ἀλληλούια.
4. Ὁραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. –λέγε–
Χαίρε, ἀγνὴ παρθένη, θεόνυμφε δέσποινα· ἀλληλούια.
5. Ἐξεχύθη χάρις ἐν χεῖλεσί σου, διὰ τοῦτο εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα. –λέγε–
Χαίρε, ἢ τῶν ἀπηλπισμένων ἐλπίς καὶ τῶν πολεμουμένων βοήθεια· ἀλληλούια.
6. Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ, τῇ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου. –λέγε–
Χαίρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ καὶ διὰ σοῦ μεθ' ἡμῶν· ἀλληλούια.
7. Καὶ ἔντεινε καὶ κατενοδοῦ καὶ βασίλευε, ἔνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης. –λέγε–
Χαίρε, ἢ τῶν οὐρανῶν ὑψηλοτέρα, ὡς μήτηρ τοῦ παντάνακτος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· ἀλληλούια.
8. Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. –λέγε–
Χαίρε, θρόνε πυρίμορφε, τῶν τετραμόρφων ὑπερενδοξότερα· ἀλληλούια.
9. Παρέστη ἢ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου, ἐν ἱματισμῷ διαχύρω, περιβεβλημένη, πεποικιλμένη, ἀλληλούια.
10. Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου· ἀλληλούια.
11. Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ· ἀλληλούια.
12. Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· ἀλληλούια.
13. Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ.
Μνησθεῖς δὲ καὶ ἡμῶν, τῶν ἀχρείων δούλων σου, Παναγία, ἐν ὧρα τῇ φοβερῇ, ὡς ἔχουσα παρρησίαν πρὸς τὸν υἱόν σου, θεόνυμφε, εἰς σὲ γὰρ ἐλπίζομεν, τὴν ἀκαταίσχυντον.

Ἡ σύνθεση, τέλος, ολοκληρώνεται με τὴν ἐπόμενη (ἐπιπρόσθετη καὶ μεταγενέστερα μελοποιημένη ἀπὸ τὸν Δημήτριον Λῶτον⁶, κατὰ τὸ πρότυπο –προφανέστατα– τῆς ἀντίστοιχης κατακλείδας τῆς ἀνάλογης σύνθεσης Γεωργίου τοῦ Κρητός) καταληκτικὴ ἐνότητα δοξαστικῶν μαθημάτων καὶ ληκτικῶν ἀλληλουϊαρίων [βλ. Σινᾶ 1441, φ. 102^{r-v} καὶ Μερλιέ 7 (ΕΒΕ 3469), φφ. 84^v-85^v (οἱ ἀναγραφές ἀπὸ τὸν πρῶτο κώδικα)]:

- Ἡμέτερον· [ἤχος] πλ. α' Δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι. –λέγε–
Δόξα σοι, ὁ ἐν Τριάδι ὑμνούμενος καὶ προσκυνούμενος Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.
- [Ἦχος] πλ. α' Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. –λέγε–
Τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου πρόσδεξαι, δέσποινα, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνάγκης καὶ θλίψεως.
- [Ἦχος] πλ. α' Ἀλληλούια, ἀλληλούια, ἀλληλούια.
- [Ἦχος] πλ. α' Ἀλληλούια, ἀλληλούια, ἀλληλούια.
- [Ἦχος] πλ. α' Ἀλληλούια, ἀλληλούια, ἀλληλούια, δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Ἡ παραπάνω ἐνότητα τοῦ Λῶτου, συντεθειμένη με ἀπόλυτα συμβατὸ πρὸς τὸ συνολικὸ ὕψος τῆς προϋφιστάμενης ἰδέας τοῦ Βυζαντίου μελοποιητικὸ ὕλικό, πέρα ἀπὸ συνθετικὰ ἀξιοσημείωτη, συνιστᾷ πάντως χαρακτηριστικὴ (ἀλλὰ ἀτελέσφορη) ἀπόπειρα «φορμαλιστικῆς» θεώρησης τῆς ἀρχικῆς (καὶ ὑπερβαινοῦσης ὁποιαδήποτε τυποποίηση) προοπτικῆς τῆς σύνθεσης· ὁ πρωτοψάλτης Σμύρνης Δημήτριος Λῶτος φαίνεται ὅτι μᾶλλον παραμένει παντελῶς ἀνυποψίαστος γιὰ τὶς λεπτές ἀποχρώσεις τοῦ εὐκτικοῦ ἀπόηχου τοῦ κατὰ τὴν αἰσθητικὴ τοῦ Πέτρου Βυζαντίου (μάλιστα με ἐσκεμμένη παράλειψη ἀκόμη καὶ τοῦ χαρακτηριστικοῦ ἐφυμνίου) τελευταίου στίχου τῆς σύνθεσης ...

Εἶναι ἐξαιρετικὰ χρήσιμο νὰ ἐπισημανθεῖ πανοραμικὰ ἐδῶ τὸ συνολικὸ μελοποιητικὸ πλάνο τῆς σύνθεσης, ποὺ διαμορφώνεται συγκεκριμένα ὡς ἀκολούθως:

ΠΡΟΟΙΜΙΟ				
^ψ Λόγον ἀγαθόν				^σ ἀλληλούια
ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ				
ψαλμικός στίχος	θεοτοκίον ἐγκώμιο			ἐφύμνιο
A	B ¹	B ² _i	B ² _{ii}	Γ
1. ^ψ Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου ^σ Λόγον ἀγαθόν	λέγε [= Λ] ¹	Χαίρε [= Χ] ¹	^ψ παντάνασσα ^σ πανύμνητε, μήτηρ Χριστοῦ ^σ τοῦ Θεοῦ	ἀλληλούια [= Γ] ¹
2. Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου ^σ τῷ βασιλεῖ			^ψ βασίλισσα ^σ τῶν ἀγγέλων, ^σ δέσποινα ^ψ τοῦ κόσμου	
3. Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ^σ δξυγράφου	Λ ²	Χ ²	τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα, πατριαρχῶν ^σ ἡ δόξα	

6. Πρβλ. καὶ Ἀχιλλέως Γ. Χαλδαιάκη, ὁ.π., σσ. 456-457. Μ. Χατζηγιακουμῆ, Μουσικὰ χειρόγραφα Τουρκοκρατίας..., ὁ.π., σ. 335. Πηνελόπης Γρ. Στάθη,

ὁ.π., σ. 182 (ὅπου τὰ ἐν λόγω μαθήματα χαρακτηρίζονται ὡς μέλη τοῦ τετάρτου ἤχου).

4. Ὁραῖος <u>ἰκάλλει</u> <u>παρὰ</u> <u>τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων</u>			ἀγνή παρθένε, θεόνυμφε <u>*δέσποινα</u>	Γ ²	
5. <u>Ἐξεχύθη</u> χάρις ἐν χεῖλεσί σου, διὰ τοῦτο εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα		Χ ¹	ἢ τῶν <u>ἀπηλπισμένων ἐλπίς</u> καὶ τῶν <u>ἠπολεμουμένων</u> <u>*βοήθεια</u>	Γ ³	
6. <u>Περίζωσαι</u> <u>τὴν ῥομφαίαν σου</u> ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ, <u>τῆ</u> <u>ὠραιότητί σου</u> <u>*καὶ τῷ κάλλει</u> <u>σου</u>			<u>ἠκεχαριτωμένη, ὁ Κύριος</u> <u>μετὰ σοῦ</u> <u>*καὶ διὰ σοῦ μετ'</u> <u>ἡμῶν</u>		
7. Καὶ ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ <u>*καὶ βασίλευε, ἕνεκεν ἀληθείας</u> <u>*καὶ πραότητος</u> <u>ψκαὶ</u> <u>δικαιοσύνης</u>	Λ ³	Χ ³	ἢ τῶν οὐρανῶν ὑψηλότερα, ὡς μήτηρ τοῦ παντάνακτος <u>*Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ</u>	Γ ³	
8. Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός ὁ Θεός σου, ἔλαιον <u>*ἀγαλλιάσεως</u> <u>*παρὰ τοὺς</u> <u>μετόχους σου</u>			θρόνε πυρίμορφε, τῶν τετραμόρφων ὑπερενδοξότερα		
9. Παρέστη ἡ βασίλισσα <u>*ἐκ δεξιῶν σου, ἐν ἱματισμῷ</u> <u>διαχρύσω, περιβεβλημένη,</u> <u>*πεποικιλμένη</u>				Γ ⁴	
10. <u>Ἐκούσον, θύγατερ, καὶ ἴδε</u> <u>ἠκαὶ κλῖνον τὸ οὖς σου</u> <u>ψκαὶ ἐπιάθου τοῦ λαοῦ σου</u> καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς <u>*τοῦ κάλλους σου</u>					
11. Τὸ πρόσωπόν σου <u>*λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι</u> <u>*τοῦ λαοῦ</u>					Γ ⁵
12. <u>Μνησθήσομαι</u> <u>*τοῦ ὀνόματός</u> <u>σου ἐν πάση</u> <u>*γενεᾷ καὶ γενεᾷ</u>					
ΠΕΡΙΣΣΗ					
<u>Μνησθήσομαι</u> <u>*τοῦ ὀνόματός σου</u> ἐν πάση γενεᾷ καὶ γενεᾷ			<u>Μνησθεῖς δὲ καὶ ἡμῶν,</u> <u>τῶν ἀχρείων δούλων σου,</u> <u>Παναγία, ἐν ᾧρα τῆ φοβερᾷ,</u> <u>ψὼς ἔχουσα</u> <u>*παρρησίαν</u> <u>πρὸς τὸν υἱόν σου, θεόνυμφε,</u> <u>εἰς σὲ γὰρ</u> <u>ψἐλπίζομεν,</u> <u>*τὴν ἀκαταίσχυντον</u>		

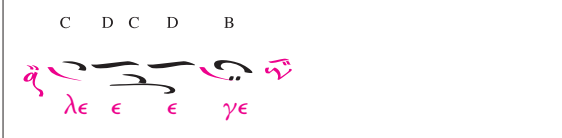

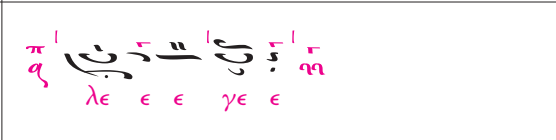

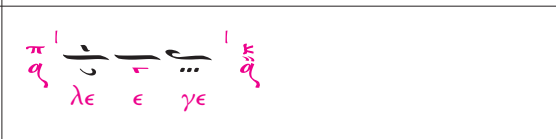
ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ ΔΟΞΑΣΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Στίχοι μικρῆς δοξολογίας	ἔξωψαλμικά (τριαδικὰ καὶ θεοτοκία) κείμενα		
A	B¹	B²	Γ
1. Δόξα πατρὶ <u>*καὶ υἱῷ</u> καὶ ἀγίῳ <u>*πνεύματι</u>	Δ ¹	Δόξα σοι, ὁ ἐν Τριάδι ὑμνούμενος καὶ προσκυνούμενος Θεὸς ἡμῶν, <u>*δόξα σοι</u>	
2. Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν <u>αἰώνων</u> <u>ἀμήν</u>		Τὰς δεήσεις <u>*τῶν δούλων σου</u> <u>ἠπρόσδεξαι,</u> δέσποινα, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνάγκης <u>*καὶ θλίψεως</u>	

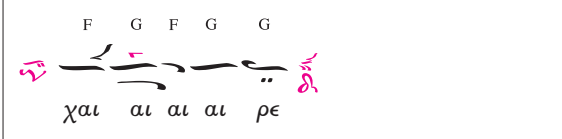
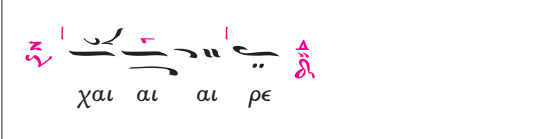
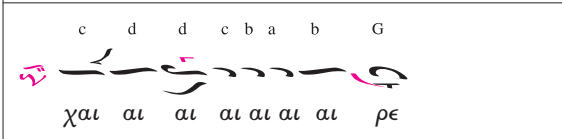

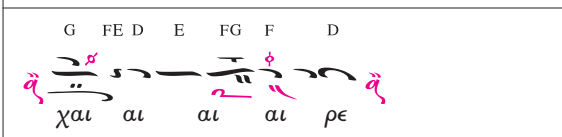
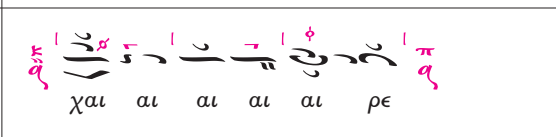
ΔΗΚΤΙΚΟ ΑΛΛΗΛΟΥΪΑΡΙΟ		
A	B	Γ
1-2.		* <u>Ἀλληλούια</u> , ἀλληλούια, <u>ᾠάλληλούια</u>
3.	ᾠδόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ᾠδόξα σοι	Ἀλληλούια, ᾠάλληλούια, <u>ᾠάλληλούια</u>

Ὡς ἄλλο «μουσικὸ ὑπόμνημα» τοῦ παραπάνω μελοποιητικοῦ πλάνου τῆς σύνθεσης καταχωρίζονται στὴ συνέχεια οἱ παρακάτω πίνακες (στοιχειοθετημένοι ἀπὸ τὸν Γιάννη Σούκη μὲ τὴ σημαδοσειρὰ Stathis Series), γιὰ ἐπιπλέον εὐκρινῆ παράθεση καὶ ἀκριβῆ προσδιορισμὸ καὶ τοῦ μελικοῦ περιεχομένου τῶν ἤδη ἐπισημανθέντων δομικῶν συστατικῶν τοῦ ἐξεταζόμενου μελοποιήματος· τὰ σχετικὰ μουσικὰ δεδομένα καταγράφονται ἐδῶ διττῶς, κατὰ τὴν παλαιὰ καὶ νέα ἀντίστοιχα σημειογραφικὴ ἐκδοχὴ τους, τὴν πρώτη εἰλημμένη ἀπὸ τὸν κώδικα Μερλιέ 7 [EBE 3469], φφ. 82^r-85^v καὶ τὴ δεύτερη πεποιημένη ἀπὸ τὸν ὑποφαίνόμενο:

Δ

1.	C D C D B λε ε ε γε	 λε ε ε γε
2.	G F Ga a GF λε ε γε ε	 λε ε ε γε ε
3.	G a a λε ε γε	 λε ε γε

X

1.	F G F G G χαι αι αι αι ρε	 χαι αι αι ρε
2.	c d d c b a b G χαι αι αι αι αι αι ρε	 χαι αι αι αι αι αι ρε
3.	G FE D E FG F D χαι αι αι αι ρε	 χαι αι αι αι αι ρε

Γ
(όπου: $\Gamma^1 = \pi$, $\Gamma^2 = \sigma$, $\Gamma^4 \approx \Gamma^2$)

1.	<p>D D EFG F F E E D D</p> <p>α λλη λου ου ι ι α</p>
	<p>αλ λη λου ου ου ου ι ι ι ι α</p>
2.	<p>G F F E E D D</p> <p>α λλη λου ι α</p>
	<p>α αλ λη η η λου ι ι ι α</p>
3.	<p>D C D F G F F E E D D</p> <p>α α λλη λου ου ου ι ι α</p>
	<p>α αλ λη λου ου ου ι ι ι ι α</p>
4.	<p>a F F E E D</p> <p>α λλη λου ι α</p>
	<p>a F G F E E D D</p> <p>αλ λη η λου ι ι ι α</p>
5.	<p>G F E D E G F F E E D D</p> <p>α λλη λου ου ι ι α</p>
	<p>αλ λη η λου ου ου ι ι ι ι α</p>

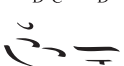

λ
(διπλοπέταστο με λύγισμα)

<p>C E D E D</p> 	<p>(π) α</p>
--	---

π
(παρακλητική + καταληκτικά στραγγίσματα)

<p>D EFG F F E E D D</p> 	<p>(ν) δ</p>
--	---

κ
(καταληκτική θέση)

<p>D D E FG a GF E F E</p> <p>D C D</p> 	<p>(Δ) δ</p> <p>α</p>
---	--

σ
(καταληκτικά στραγγίσματα, πρό ψηφιστοῦ ἢ ἀντικενώματος)

<p>F G F E E D D</p> <p>G F F E E D D</p> 	<p>(π) α</p>
---	--

ψ
(ἀλληλουχία ψηφιστοῦ - πιάσματος - ἀντικενώματος [ἢ προμικοῦ])

<p>E D B A B C D</p> 	<p>(π) α</p>
--	---

Ἐπὶ τῇ ἀσφαλεῖ βάσει τῶν προεκτεθεισῶν παρατηρήσεων ἐξήγησα πλήρη τὴν ἐν λόγῳ σύνθεση στὴ νέα μέθοδο ἀναλυτικῆς σημειογραφίας⁷. προσφέρω τὴ σχετικὴ καταγραφή [ποῦ (μαζί καὶ μὲ τὰ προπαρατεθέντα μουσικὰ παραδείγματα) φιλοπόνησε ἀφιλοκερδῶς (στὸ πρόγραμμα μουσικῆς γραφῆς «Μελωδός») ὁ ὁμότεχνος φίλος Νίκος Μπούρης, τὸν ὁποῖο καὶ ἐντεῦθεν εὐχαριστῶ ἀπὸ καρδιάς] ὡς κατακλιεῖδα τοῦ παρόντος κειμένου:

Ἐκλογή Λόγον ἀγαθὸν κυρ Πέτρου τοῦ Βυζαντίου
Ἐξήγησις Ἀχιλλέως Γ. Χαλδαίακη ἐκ τοῦ κώδικος Μερλιέ 7 [ΕΒΕ 3469]
(χφ. Δημητρίου Λώτου τοῦ ἔτους 1805), φφ. 82r-85v

Ἦχος ᾠδῆ Πα

1. Λο γον α α γα θον αλ λη λθ ϑ ι ι ι ι α ε ξη η
 ρευ ξα α το η καρ δι α α μθ λο γον α γα α α θον λε ε
 ε γε και αι αι αι ρε παν τα νασ σα α πα αν υ υ υ υ
 μνη η η τε μη η η η η τηρ χρι στθ ϑ ϑ ϑ τθ θε ε ε ϑ
 αλ λη η λθ ϑ ϑ ϑ ϑ ι ι ι ι α

2. Λε ε γω ε ε γω τα α ε ε ε ε ε ερ γα α α μθ ϑ τθ
 ϑ ϑ ϑ πω ω βα σι ι ι λει λε ε ε γε και αι αι αι

7. Τμήματα τῆς ἐν λόγῳ ἐξήγησης εἶχα (ἀνάμεσα σὲ παρόμοιες καὶ ἄλλων μουσικῶν κειμένων) δουλέψει πρωτογενῶς κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 2007-2008, μὲ τοὺς φοιτητὲς τοῦ προγράμματος «μεταδιπλωματικῶν» σπουδῶν Βυζαντινῆς Μουσικῆς τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν [μνημονεῦσθε ὀνομαστικὰ τοὺς Δημήτριο Γαλάνη, Ἄννα Καραγιάννη καὶ Μαγδαληνὴ Κουμπαρούλη, ποὺ μοῦ εἶχαν καταθέσει καὶ σχετικὲς ἐργασίες], στὸ πλαίσιο τοῦ ἐκεῖ μαθήματός μου *Τεχνικὲς ἐξήγησης· ἀποδελτίωση καὶ ἐφαρμογή*. Πλήρη βέβαια τὴν ἐπεξεργάστη-

κα ἐκ νέου ἐσχάτως, μάλιστα δὲ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμμετοχῆς μου στὸ VI Masterclass de Cânt Bizantin, ποὺ πραγματοποιήθηκε τὸν Ἰούλιο τοῦ 2013 στὸ Ἰάσιο τῆς Ρουμανίας, ὅπου καὶ πρωτο-ἐρμηνεύθηκαν (ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενο, τὸν λαμπαδάριο Adrian Stolnicu καὶ τὸν ὑπὸ τῆ διεύθυνση τοῦ Adrian Sirbu χορὸ ψαλτῶν Byzantion) ὀρισμένοι στίχοι τῆς σύνθεσης, τῆς ἠλεκτρονικῆς στοιχειοθεσίας τους γενομένης τότε ἀπὸ τὸν ὁμότεχνο φίλο Σπυρίδωνα Παυλάκη (βλ. καὶ https://www.youtube.com/watch?v=xD8__3YefY).

ρε βα α σι λισ σα των αγ γε ε ε ε ε λω ω ων δε ε σποι
 οι οι δε σποι οι οι να τσ κο ο ο ο ο ο σμεσ αλ λη η λσ
 ς ς ς ς ι ι ι ι α

3. Η η γλωσ σα α α μσ κα λα α μος γραμ μα τε ως ο ξυ
 υ γραα α α φου λε ε ε γε ε χαι αι αι αι αι αι ρε των προ
 φη τω ω ω ων το κη ρυ υ υγ μα ρα α α πα τρι αρ
 χω ω ω ω ω ω ω ων η δο ο ο ο ξα α α αλ λη η
 λσ ς ς ς ς ι ι ι ι α

4. Ω ραι αι αι αι αι ος κα α α α α λει πα ρα τους υι
 ςσ των α αν θρω ω ωπων λε ε ε γε ε χαι αι αι αι αι αι ρε
 α γνη Πααρ θε ε ε ε νε θε ο ο νυμ φε ε δε ε ε ε ε
 σποι οι οι οι να α αλ λη η η λσ ι ι ι ι α

5. Ε ξε χυ υ υ υ υ θη χα α α α α ρι ι ι ι ι
 ι ι ις ε εν χει ει ει ει λε ε σι ι σα ς ς ς ς δι α

αι δι και ο συ υ υ υ υ υ νη η ης λε ε γε και αι
 αι αι αι αι ρε η τω ων ς ρα α α α νων υ ψη λο τε
 ε ε ρα ως μη η η η η τηρ τδ παν τα να α κτος χρι ι στδ
 ς ς ς ς τδ θε ε ε ς α α λ η η λ ς ς ι ι ι ι
 α

8. Δι α τδ ς ς ς το ο ε χρι σε ε ε ε σε ο θε ος
 ο θε ε ο ο ος σδ ς ς ς ς ε λαι αι αι ον α
 γα λ λι ι α α α α α σε ε ε ως πα ρα τδς με το ο
 χ ς ς ς ς σδ λε ε γε και αι αι αι αι ρε θρο ο ο ο
 νε πτυ ρι ι μο ο ρ φε των τε τρα μο ρ φων εν δο ο ο ο ξο
 τε ε ρα α α α α α λ η η λου ου ου ι ι ι ι α

9. Πα ρε ε ε στη η βα σι λι ισ σα ε ε εκ δε ξι ι ω
 ω ω ων σδ εν ι μα τι σμω δι α α χρυ υ σω ω ω πε ρι βε
 βλη με ε ε ε ε ε νη η πε ποι κι ι λ με ε ε ε νη α λ η η
 λ ς ι ι ι α

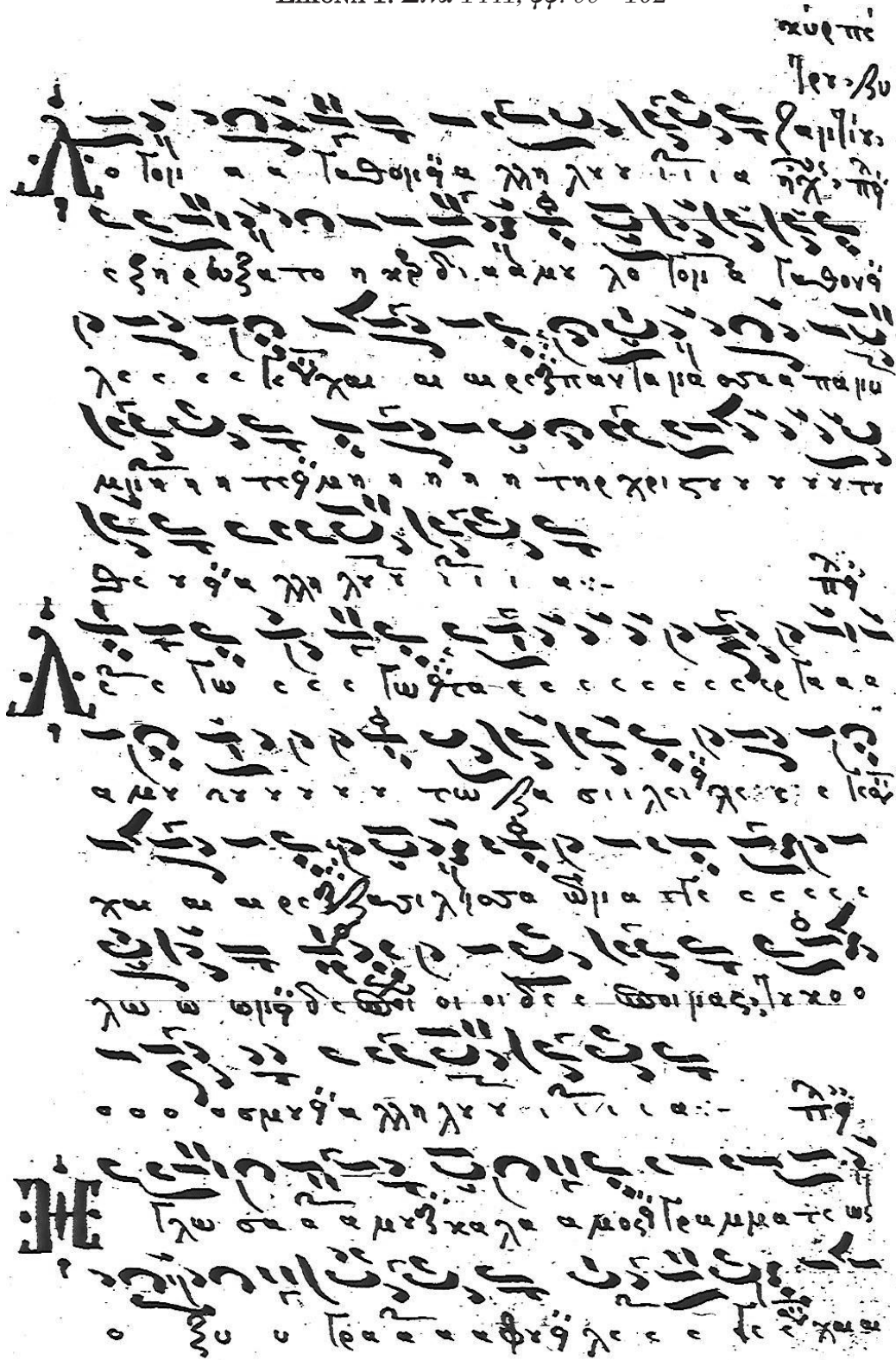
Τὰ καταληκτικά δοξαστικά μαθήματα καὶ τὰ ληκτικά ἀλληλουϊάρια
κατὰ σύνθεσιν Δημητρίου Λώτου

ᾠχος ὁ αὐτὸς λ̣ ᾠ Παᾠ

Δοξα πατρι ι ι και υι υι υι ω και α γι ι ω πνε ε
 ε ευ μα α α πνευ μα α α πι λε ε ε γε δο ο ξα α α
 σοι ο εν τρια α α α α α α α δι υ μνσ σ με
 νος και προσ κυ νσ με ε ε νος θε ε ε ε ε ο ο ο ο
 ο ος η μων δο ο ο ο ξα α α δο ξα α α σοι
 Και νυν και α ει και εις τους αι ω ω ω νας των αι αι ω ω ω
 νων α α α μην λε ε ε γε τας δε η η η η η η η
 η η η η η η σει ει ει ει εις τω ω ω ω ω ω ω ω ω
 δσ σ λω ω των δσ λω ω ων σσ προ ο ο ο ο
 ο οσ δε ξαι δε ε ε σποι οι δε σποι να α α α α α α α
 α α α και λυ υ υ υ υ τρω και λυ τρωσαι αι η η η
 μας απο πα α α σης α να α αγ κης και αι αι θλι ι ι ι
 ι ι ι ι ι ι ψε ε και θλι ψε ε ε ως

αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι α α αλ λη λϝ ι α α α
αλ λη λϝ ι ι ι α (dVc) π ρ
αλ λη λϝ ι ι ι α α α α αλ λη η λϝ ϝ
ι ι ι ι α α δδ ξα α σοι οι οι οι ο θε ο ο ο ος η μων
δδ ο ο ο ξα α α δδ ξα α α σοι οι οι οι οι οι

ΕΙΚΟΝΑ 1: Σινᾶ 1441, φφ. 99^v-102^v

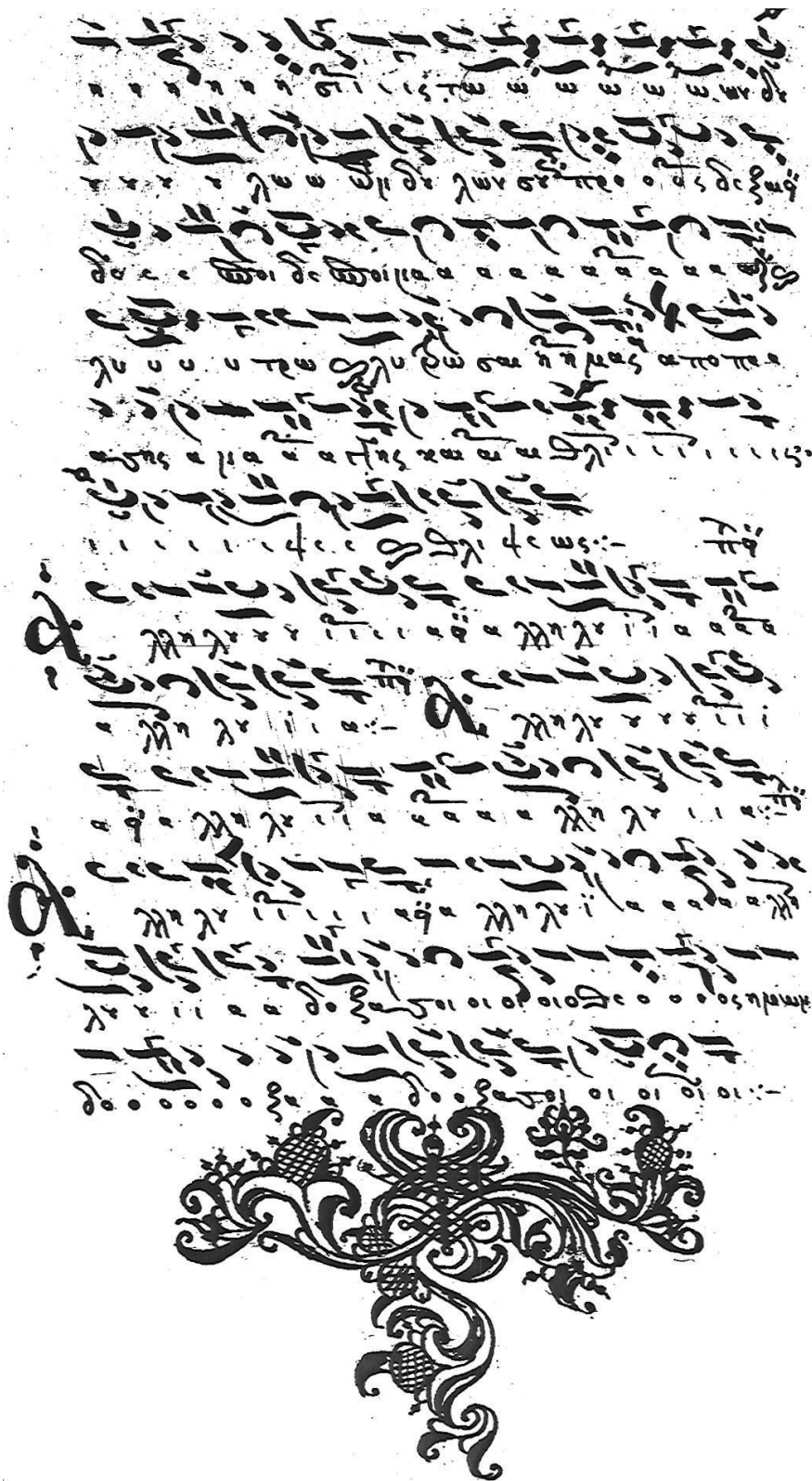
Handwritten text in Aramaic script, likely a fragment of a larger work. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines, with some lines containing large, stylized characters that may represent specific words or initials. The script is dense and characteristic of the Aramaic language used in the Targum.

The image shows a page of handwritten musical notation, likely from a medieval manuscript. The notation consists of neumes (stylized letters or symbols) written on a four-line staff. The text is written in Greek characters. The page is filled with several lines of this notation, with some larger, decorative initials or markers. The handwriting is dense and characteristic of the period.

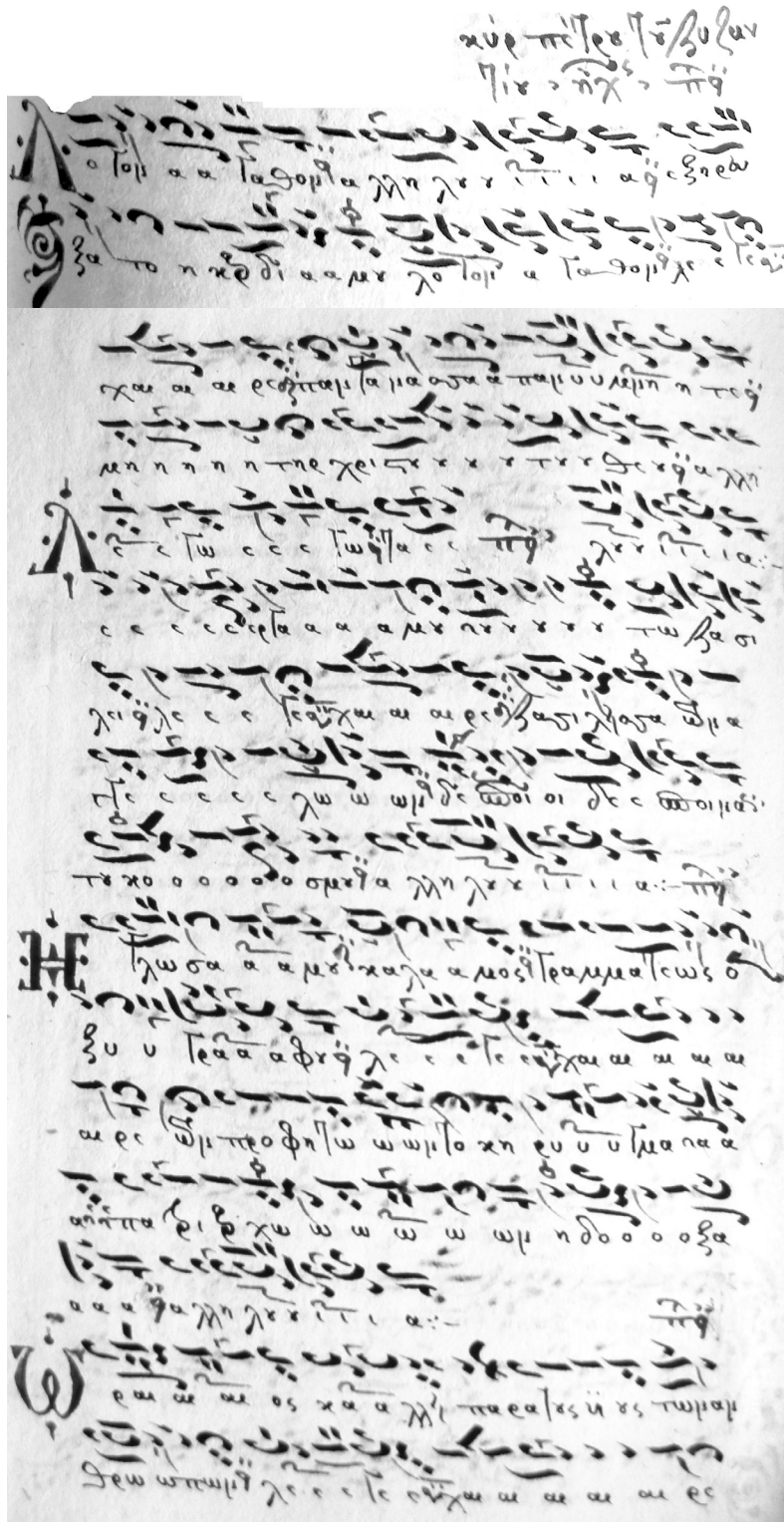
Handwritten text in a cursive script, likely a form of Greek or a related language, arranged in approximately 20 horizontal lines. The script is dense and highly stylized, with many characters appearing as loops and flourishes. The text is oriented vertically on the page, reading from top to bottom.

This image shows a page of handwritten musical notation in Greek. The notation is written in a dense, cursive style on a page with a large initial 'M' at the top left. The text is written in black ink on a light-colored background. The notation consists of several lines of music, with the Greek text written below each line. The page is oriented vertically, and the text is written from right to left. The handwriting is very dense and difficult to read, but it appears to be a form of musical notation used in a specific context, possibly related to the 'Anatoli' manuscript mentioned in the header.

Handwritten text in a cursive script, likely a form of Aramaic or Syriac, arranged in approximately 18 horizontal lines. The script is dense and features various diacritical marks and symbols. The text is oriented vertically on the page, with the right side of the page being the top of the original document.

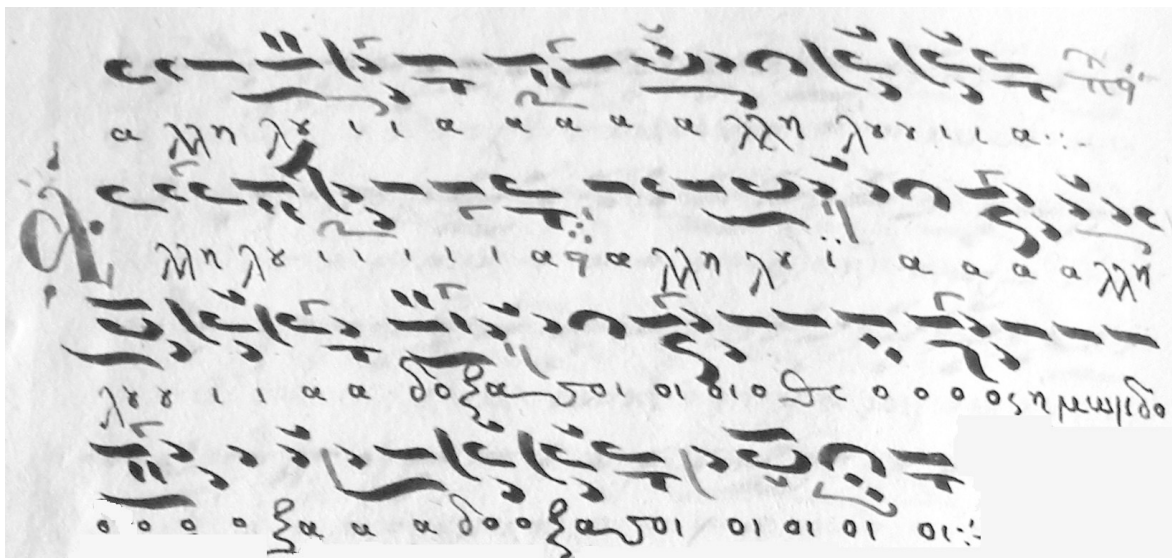
ΕΙΚΟΝΑ 2: Μερλιέ 7 [ΕΒΕ 3469], φφ. 82^r-85^v

The image shows a page of handwritten musical notation, likely from a medieval manuscript. The notation consists of neumes (stylized letters or symbols) written on a four-line staff. The text is written in Greek. The page is numbered 330 in the top left corner. The title at the top right is "ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΤΟ ΠΕΡΙΗΧΗΜΑ 1 (2014) – Γ'. ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΗΜΑΤΑ". The page is identified as folio 83r in the bottom right corner. The notation is dense and fills most of the page.

Handwritten musical notation on a page, featuring neumes on a four-line staff and Greek text. The page includes several large decorated initials: a blue 'B' at the top left, a red 'I' in the middle left, and a red 'M' at the bottom left. The text is written in a cursive Greek hand, and the neumes are black ink on a parchment-like background.

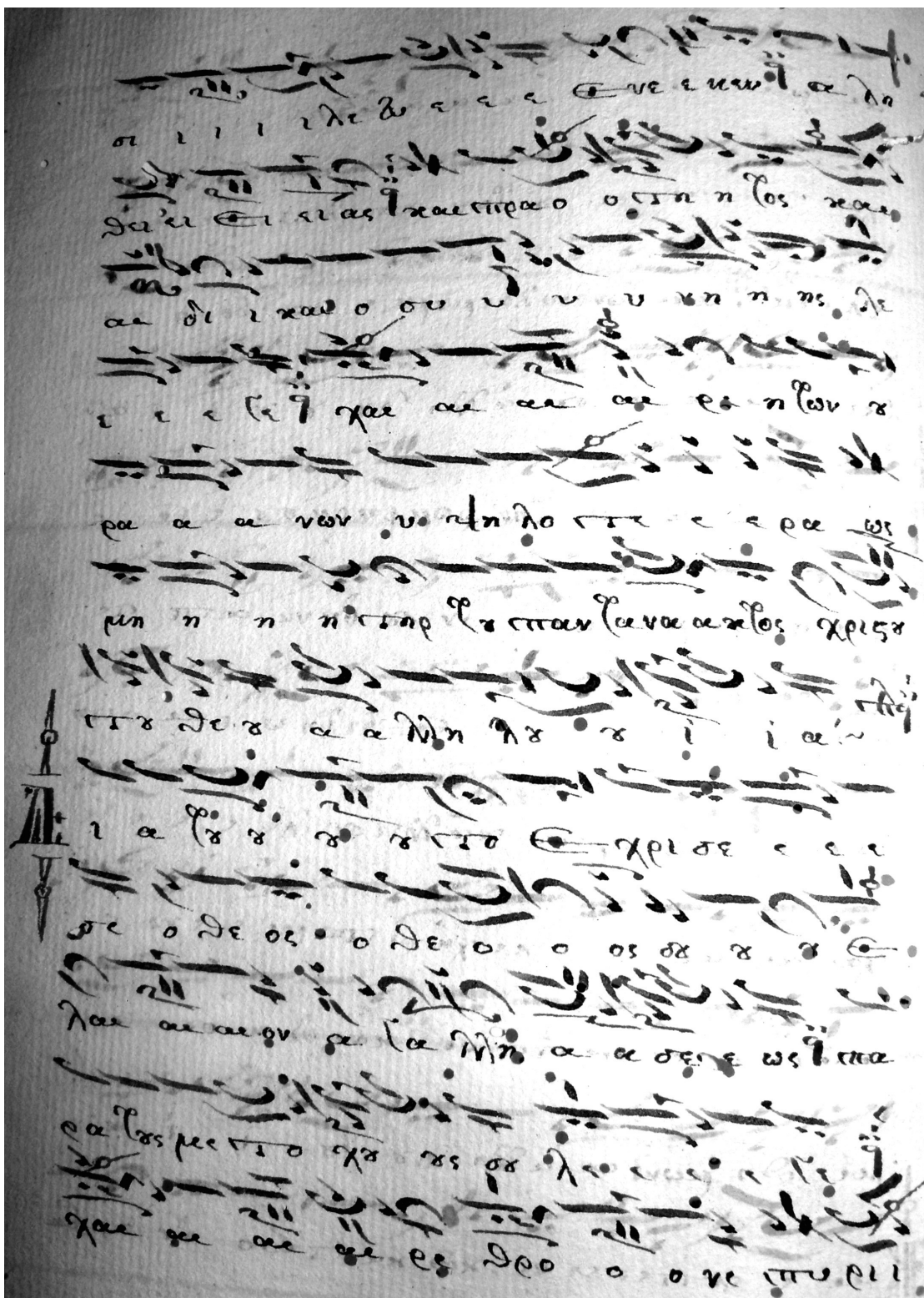
The image shows a page of handwritten text in the Chaldean script. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines. A large, decorative initial letter 'M' is prominent on the left side, marking the beginning of a section. The script is dense and cursive, with many characters that are similar in shape, making it difficult to read without a key. There are several lines of text that appear to be separated by small gaps or are written in a slightly different style, possibly indicating different parts of the text or specific liturgical phrases. The overall appearance is that of a manuscript page, likely from a religious or historical text.

φ. 85^v

ΕΙΚΟΝΑ 3: Ί. Μ. Ἁγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων Κρήτης 6, φφ. 54^r-57^r

μο ορ φέ των τε σρα μορ φων εν δο ξο ττε ε
 ρα α α ι α α Μη η α α α ι ι α ι
 α ρε ε υση η βα σιλι ε α ε ε α ε ε
 ι υ ν ο τ εν ι μα τ τ ο ρ ω δ ι α η ε υ
 σω ω τ τ ο ε β ε β η με ε ε ε ε ν η η
 π α ε π ο ρ κ ι α ι η με ε ν η ι α ε Μη η η α ι α ι
 κ α σ ο ν Δ υ λ α τ τ ο κ α ε ι ι ε κ α η λ ι ι
 ι ν ο ν τ ο α α ε σ α η ε π ι λ α θ ε ρ α λ α α α
 α ε α α α κ α ε α ο ι ο ι ο ι κ α α ρ ο π α α ρ ο ο
 ο ε α α ε π ι θ ο μ η η η ο ε ε ο β α
 ο ι λ α ε ρ α κ α α η η α α α α α α α
 Μη η η α α ε ι α ι ε

